

Uusi jalostuksen tavoiteohjelma

PULI

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 09.04.2022
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 14.09.2022
Jalostuksen tavoiteohjelma on voimassa 1.1.2023-31.12.2027

Sisällys

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	5
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	7
4. RODUN NYKYTILANNE	8
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	8
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	13
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	14
4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet	18
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen	19
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	20
4.3. Terveys ja lisääntyminen	20
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	20
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	25
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	29
4.3.4 Lisääntyminen	30
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	31
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	31
4.4. Ulkomuoto	31
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	35
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	36
6.1 Jalostuksen tavoitteet	36
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	37
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	37
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	37
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	38
7. LÄHTEET	

1. YHTEENVETO

Rodun käyttötarkoitus

Paimenkoira.

Keskeisimmät jalostustavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

Luonne ja käyttäytyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rotu säilyy toimintakykyisenä, rohkeana, kestäväenä ja oppivaisena.	Mahdollisimman monen yksilön luonnetta arvioidaan virallisesti joko luonnetestissä tai MH-luonnekuvauksessa.
Puli ei saa koskaan olla arka. Hieman pidättyväisen pulin tulee sietää käsittelyä omistajan läsnäollessa.	Jalostukseen käytetään vain rohkeita, toimintakykyisiä koiria. Pyritään välttämään liian pehmeitä yksilöitä jalostuskäytössä. Arkaa pulia ei koskaan saa käyttää jalostukseen.

Terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rodun terveystilanne lonkkaniveldysplasian osalta tulee säilyä ennallaan tai parantua. Mahdollisimman monet yksilöt tulisi kuvata ja suurimman osan tulisi saada vähintään lausunto C tai parempi.	Molemmilla vanhemmilla oltava astutushetkellä virallinen lonkkakuvauslausunto, raja-arvo D. Yhdistelmän keskiarvo ei saa olla huonompi kuin C. Yksilöitä kuvataan laajasti, ei vain jalostuskoiria.
Silmäsairauksien vastustamista jatketaan edelleen. Erityisesti kataraktan osalta koiria tulee peilata säännöllisesti koko eliniän ja vielä jalostuskäytön jälkeenkin. Mahdollisimman monien yksilöiden silmät tulee peilata säännöllisesti.	Molemmilla vanhemmilla oltava astutushetkellä virallinen silmäpeilauslausunto. Lausunto on voimassa 36 kk. Koiria, joilla on perinnöllinen katarakta, trD tai gRD ei saa käyttää jalostukseen. Diagnoosi ”muu vähämerkityksellinen kaihi” ei sulje koiraa jalostuksesta. Jos yhdistelmän toisella osapuolella on mitä tahansa silmämerkintöjä (mRD, PPM, ylimääräisiä ripsiä) toisen tulee olla silmiltään terve.
Polvia tulee tutkia enemmän, jotta patellaluksaatio ei lisäännä rodussa.	
Kyynärniveliä tulee kuvata enemmän, jotta kyynärniveldysplasia ei lisäännä rodussa.	

Lisääntyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rotu lisääntyy luonnollisesti ja yksilöiden sukupuolivietti säilyy vähintään ennallaan tai paranee.	Käytetään jalostukseen vain riittävän sukupuolivietin omaavia yksilöitä. Keinosiemennys ei ole hyväksyttävää astutuksissa, joissa luonnollisen astumisen esteenä on yksilöiden haluttomuus, aggressiivisuus astutustilanteessa tai astumisen estävä anatomia. Mikäli joudutaan käyttämään esim. välimatkojen vuoksi

Hyvät emo-ominaisuudet säilyvät ennallaan. Pulit synnyttävät edelleen pääsääntöisesti ongelmitta ja hoitavat pentueensa hyvin.	keinosiemennystä, olisi toivottavaa, että yksilöillä olisi näyttöä kyvystä luonnolliseen astumiseen. Jalostukseen käytetään vain hyvät emovaistot omaavia yksilöitä. Ensimmäisessä pentueessaan puuttellisia emo-ominaisuuksia osoittanutta pulia ei tule käyttää uudelleen jalostukseen.
--	--

Rakenteen ja anatomian terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Puli säilyy rakenteeltaan ja anatomialtaan liioittelemattomana paimenkoirana , jolla ei ole sairauksille tai lisääntymisongelmille altistavia ominaisuuksia tai piirteitä.	Suositaan jalostuksessa vain terverakenteisia yksilöitä.

Käyttöominaisuudet	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rotu säilyy monipuolisena harrastuskoirana koulutettavuutensa ansiosta. Paimennustaipumukset säilyvät vähintäänkin nykyisenlaisina tai kehittyä paremmiksi.	Vältetään jalostusvalinnoissa liiallista pehmeyttä ja toimintakyvyttömyyttä. Kahta yksilöä, joilla on samanlaiset puutteet luonteessaan tai käyttäytymisessään, ei tule käyttää jalostukseen.

Jalostuspohja	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rekisteröintimäärät säilyvät vähintäänkin ennallaan tai nousevat. Tuontikoiria tuodaan edelleen maahan ja etsitään uusia sukulinjoja aktiivisesti myös Euroopan ulkopuolelta. Jalostuspohja säilyy vähintään nykyisenlaisena tai mieluiten laajenee.	Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä ei saa olla yli 15. Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: ei vaadita PEVISA-tutkimuksia. Uusintayhdistelmiä ei tule tehdä. Väriristeytykset mahdollistetaan poikkeusluvalla. Mahdollisimman monia yksilöitä käytetään jalostukseen. Jalostukseen tulisi käyttää pentueista useampia sisarusia yhden sijasta.

Pentueiden rekisteröintiin vaikuttavat ehdot

PEVISA-ehdot

- ✓ Vanhempien tulee olla vähintään 18 kk ikäisiä astutushetkellä.
- ✓ Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä ei sen elinaikana saa olla yli 15. Viimeinen pentue rekisteröidään kokonaisuudessaan.
- ✓ Vanhemmilla oltava astutushetkellä lonkkakuvaustulokset: raja-arvo D. D-tuloksen saanut koira voidaan parittaa vain A- tai B-tuloksen saaneen kanssa
- ✓ Silmätarkastustulokset oltava voimassa astutushetkellä. Koiran tulee olla silmätarkastushetkellä vähintään 12 kk ikäinen. Tulokset saavat olla enintään 36 kk vanhat.
- ✓ Koiria, joilla on perinnöllinen katarakta, tRD tai gRD ei saa käyttää jalostukseen. Diagnoosi ”muu vähämerkityksellinen kaihi” ei kuitenkaan sulje koiraa pois jalostuksesta.
- ✓ Edellä olevat PEVISA ehdot koskevat myös poikkeusluvalla tehtäviä muut värit – valkoinen väriristeytyksiä

- ✓ Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: Ei vaadita PEVISA-tutkimuksia

Jalostuksen tavoiteohjelman suositukset

- ✓ Jalostukseen käytettävän nartun alaikäraja astutushetkellä tulisi olla kaksi vuotta (24 kk) ja uroksen 18 kk.
- ✓ Jos yhdistelmän toisella vanhemmalla on mitä tahansa silmämerkintöjä (mRD, PPM, ylimääräisiä ripsiä) toisen vanhemman tulee olla silmiltään terve
- ✓ Yhdistelmä ei ole uusinta
- ✓ Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla hyväksytysti jalostustarkastettu, tai vaihtoehtoisesti se on osallistunut virallisiin koiranäyttelyihin siten, että se on palkittu vähintään kaksi kertaa laatuarvostelun palkinnolla erittäin hyvä (EH) kahdelta eri tuomarilta. Toisen arvostelun tulee olla avoimesta luokasta.
- ✓ Edellä olevat koskevat väristä riippumatta kaikki yhdistelmiä
- ✓ Ulkomaiset tulokset huomioidaan, kun kopiot tuloksista on saatavilla tai todennettavissa ulkomaisten kennel- tai rotujärjestöjen tietokannoista.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Puli on aasialaista alkuperää oleva unkarilainen paimenkoirarotu. Sen alkuperäiset esivanhemmat ovat mitä todennäköisimmin tulleet Karpaattien keskustasangolle vaeltavien paimentolaisten mukana.

Sana 'puli' tarkoittaa alkuperäisessä merkityksessä pientä paimentavaa koiraa. Pulia kasvatettiin ennen kaikkea työkoiraksi eikä sen ulkomuodolle asetettu juuri vaatimuksia. Pulin tehtävä oli paimentaa ja vartioida karjaa päivisin, yöllä sen tukena oli iso valkoinen - komondor tai kuvasz. Pulin karva kerittiin keväisin samaan aikaan lampaiden kanssa, ja talvella se sai olla pidempi suojatakseen koiraa Pustan ankarissa oloissa. Luonteenpiirteistä oli tärkeimpiä oppivaisuus, tottelevaisuus, kestävyys ja nopeus sekä työhalukkuus.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Dr. Emil Raitsits laati pulille rotumääritelmän v. 1924. Rotumääritelmässä puli oli jaettu neljään eri luokkaan koon mukaan. Toisen maailmansodan aikana Unkarissa ankarissa oloissa koiria kuoli ravinnon puutteeseen ja sairauksiin. Haukkuvana ja perhettään puolustavana vahtina tai isäntänsä apuna, hälyttävänä "sotakoirana", moni puli myös ammuttiin. Tuhansia puleja kuoli ja rodun jalostus piti sodan jälkeen aloittaa lähes alusta. Näihin aikoihin puliin on sekasortoisissa oloissa sotkettu rodun sukupuuttoon kuoleminen estämiseksi muitakin rotuja. (Szemere S. 2001.)

Kuitenkin jo vuonna 1959 rotu oli niin yhtenäinen, että voitiin luoda uusi rotumääritelmä, jossa hylättiin suurin ja pienin kokoluokka. Pulin kooksi määriteltiin näin 35-50 cm, joka on lähes sama kuin nykyisin. 1960-luvulla rakenteellisesti puli oli jo hyvin samannäköinen kuin nykyiset koiramme. Työkoiratausta näkyy nykyäänkin pulin maailmanlaajuisessa populaatiossa rodun yleisenä terveytenä ja kotimaassaan Unkarissa edelleen myös rodun ulkomuodon vaihtelevuutena. (Sàrkány ym. 1987. Szemere. 2001.)

Puli on laajimmin levinnyt unkarilainen paimenkoira, niitä kasvatetaan myös FCI maiden ulkopuolella. Unkarissa jää paljon puhdasrotuisia pentuja rekisteröimättä edelleen. Pulin arvostusta Unkarissa kuvaa unkarilainen sanonta – 'Ez nem kutya, ez Puli' - Se ei ole koira, se on Puli. Suomessa suurin osa puleista ovat kotikoiria. Nykyään puli mielletään jo monipuoliseksi harrastuskoiraksi, lajeina mm. näyttelyt, tottelevaisuuskokeet, agility ja rallytoko. Unkarissa, Ruotsissa, Suomessa ja USA:ssa pulien paimennustaipumuksia voidaan testata. On kuitenkin valitettavan harvinaista kotimaataan lukuun ottamatta, että puli saisi toimia sen alkuperäisessä tehtävässä paimenkoirana.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Jo 900-luvulta lähtien Unkarissa on ollut paljon isoja ja pieniä paimenkoiria. Isot valkoiset olivat komondoreja ja kuvaszeja, pienet puleja. 1910-luvulla alettiin koiria jalostaa tietoisesti ja 1920-luvulla pulit jaettiin kolmeksi eri rotutyypiksi: terrierimäiset pumeiksi, pystykorvamaiset mudeiksi ja nyöriturkkiset puleiksi. (Sàrkány ym. 1987.)

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Ensimmäisen pulin, uroksen Ördag av Banhegyi, toi Suomeen tri Pehr Tallberg vuonna 1936. Toisen maailmansodan aikaan Unkarista tuotiin Suomeen myös muutamia puleja, joilla tiedetään olleen ainakin yksi pentue. Sekasortoisista oloista johtuen koirilla ei oletettavasti ollut rekisteripapereita. Virallisesti pulin kasvatus alkoi 1960-luvun puolivälissä, kun jyväskyläiset Laura ja Matti Jauho tuottivat Fenyöhegyi-kenneliinsä mustan nartun V-64 Csabaújtelepi Dorka ”Pieni” SF000929/64 ja mustan uroksen Violakerti Pajtás ”Paksu” SF00928/64. Ensimmäinen Suomeen rekisteröity pulipentue syntyi näille koirille 13.6.1966 ja siinä oli 5 mustaa pentua: 1 uros ja 4 narttua. Kennel Fenyöhegyi kasvatti vuosina 1966 - 1978 yhteensä 7 pentuetta, joissa oli yhteensä 18 pentua.

Vuonna 1966 helsinkiläinen Pertti Suominen, kennel Szembogari tuotti Unkarista mustan pulinartun SF MVA V-67 Agasehyházi Bogar’in SF01328/66. Nartulla oli kaksi pentuetta, yhteensä 9 pentua vuosina 1967 - 1968. Isänä pentueissa oli Maszat SF1237/64. Vuonna 1971 Irene Papp tuotti Unkarista mustan pulinartun SF MVA Meselhöhegyi Dajka Dorka’n SF10102/71. Nartulla oli kaksi pentuetta, yhteensä 10 pentua. Toinen pentue oli Irene Pappin vuonna 1974 Unkarista tuottaman uroksen SF MVA Belzebub Delceg SF10189B/74 kanssa. Kaiken kaikkiaan tälle urokselle syntyi vuosina neljä pentuetta. Kanta ei kuitenkaan vakiintunut, vaan rekisteröinneissä näkyy kasvatustyön jaksottaisuus. Esimerkiksi vuosina 1970-1975 rekisteröitiin yhteensä 77 pulia, kun taas vuosina 1980 - 1985 vain 7. Tästä on valitettavasti seurannut arvokkaiden linjojen täydellinen katoaminen. Vuodesta 1988 lähtien puleja on rekisteröity noin 20-30 vuodessa.

Takavuosina eniten Suomessa puleja kasvattivat Leena ja Kyösti Laakkonen kennelnimellä Portiers. Heillä oli vuosien 1987-2001 aikana yhteensä 32 pentuetta, joissa yhteensä 143 pentua. He myös toivat aktiivisesti koiria Englannista, Itävaltasta, Hollannista, Unkarista ja Ruotsista. Kennel sai vuonna 1997 pulien kasvatuksesta Vuolasvirta-palkinnon, jonka numero on 364.

Nykyään rotua kasvatkaa aktiivisesti vain muutama kasvattaja Suomessa. Eniten on kasvattanut kennel Castlewolf, Maarit Sandbäck. Castlewolf kennelissä on syntynyt mustia ja muun värisiä puleja 56 pentuetta, joissa yhteensä 228 pentua, ja 35 valkoista pentua kahdeksassa pentueessa. Valkoisten pulien kasvatusta ei ole Suomessa ollut edellisen jalostuksen tavoiteohjelman päivityksen jälkeen.

Kennel	Pentueet	Pennut	Ens. pentue	Viim. pentue	Pentueita keskim. vuodessa
CASTLEWOLF	56	228	1994	2021	2,0
HUOPATASSUN	2	10	2009	2012	0,5
JUSALEX	1	1	2017	2017	1,0
KEHÄKUKAN	1	5	2012	2012	1,0
NARUKERÄN	13	51	2000	2021	0,6
RASTAMYRSKYN	1	6	2013	2013	1,0
XIMENE'S	4	21	2009	2021	0,3

Taulukko 1. Viimeisen 10 vuoden aikana kennelnimellä kasvatetut muun väriset pulipentueet

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 1/2022

Kennel	Pentueet	Pennut	Ens. pentue	Viim. pentue	Pentueita keskim. vuodessa
CASTLEWOLF	8	35	2010	2016	1,1
JUSALEX	1	1	2017	2017	1,0

Taulukko 2. Viimeisen 10 vuoden aikana kennelnimellä kasvatetut valkoiset pulipentueet

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 1/2022

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Unkarinpaimenkoirat ry:n toiminta alkoi 23.10.1974, jolloin perustettiin Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistyksen yhteyteen puli - ja pumi - alajaostot.

23.10.1976 jaoston nimi muutettiin Unkarinpaimenkoirat – alajaostoksi.

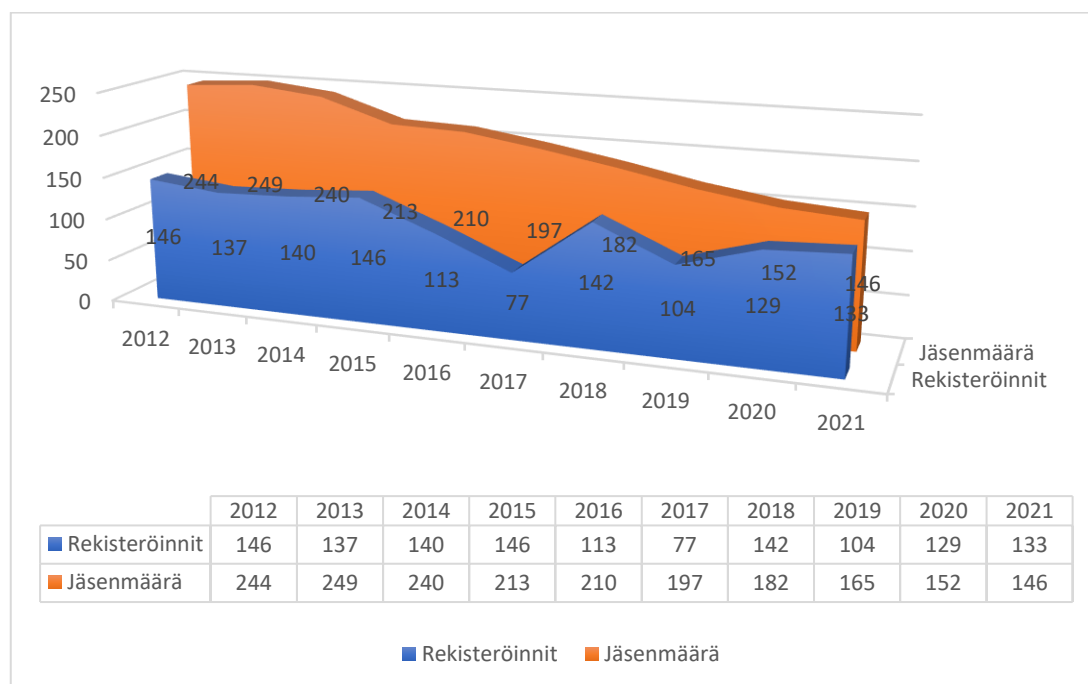
1.2.1980 yhdistys hyväksyttiin yhdistysrekisteriin ja nimeksi tuli Unkarinpaimenkoirat ry.

1.10.1985 yhdistyksestä tuli rotua harrastava yhdistys.

23.4.1988 pidetyssä kokouksessa Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n valtuusto hyväksyi Unkarinpaimenkoirat ry:n rotujärjestöksi. Rotujärjestömme kotipaikka on Helsinki, mutta sen toiminta kattaa koko maan. Rotujärjestömme tarkoituksena on edistää Suomessa puhdasrotuisten ja terveiden unkarilaisten paimenkoirien kasvatusta ja jalostusta sekä niiden käyttöä ja tunnetuksi tekemistä. Järjestömme julkaisee jäsenlehteä, ylläpitää www-sivuja, järjestää tarvittaessa luentoja ja tapaamisia, näyttelyitä, kokeita ja kilpailuja.

Rotua harrastavan yhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Rotujärjestömme jäsenmäärä vuoden 2021 lopussa oli 146 jäsentä. Unkarinpaimenkoirat ry:llä on 4 jäsenyhdistystä: Pulit ry (18 jäsentä), Pumit ry (215 jäsentä), Suomen Mudiyhdistys ry (93 jäsentä) ja Suomen Kuvasz-Klubi ry (20 jäsentä). Rotujärjestön jäsenmäärät sekä unkarinpaimenkoirien rekisteröinnit vuosilta 2012 - 2021 löytyvät kaaviosta 1.

Kaavio 1. Unkarinpaimenkoirat ry jäsenmäärien (varsinaiset jäsenet) ja rotujen rekisteröintien kehitys 2012-2021

Lähde: Unkarinpaimenkoirat ry. ja SKL jalostustietojärjestelmä tammikuu 2022

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Unkarinpaimenkoirat ry:ssä toimii jalostustoimikunta, jonka nimeää hallitus. Jalostustoimikunnassa on edustajat kaikista roduista ja tarvittaessa toimikuntaan voidaan kutsua asiantuntijajäseniä.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on mm. kerätä tietoa rodun terveydestä, julkaista jalostukseen liittyvää rotujen jalostukseen liittyvää ajankohtaista tietoutta, järjestää jalostustarkastuksia sekä pyydettäessä antaa jalostusneuvoja ja –suosituksia kasvattajille. Toimikunnan tehtävänä on edistää unkarilaisten paimenkoirarotujen säilymistä Suomessa ja seurata rodun kehitystä Suomessa ja ulkomailla.

Toimikunta kerää tietoa rotujen terveydestä, luonteesta, käyttöominaisuuksista ja ulkomuotoseikoista, sekä kantaa päävastuun jalostuksen tavoiteohjelmien ja PEVISA-ohjelmien laatimisesta ja päivityksistä. Jalostustoimikunta koordinoi myös rotujemme ulkomuototuomarikoulutusta.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Vuositilasto - rekisteröinnit										
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Pennut (kotimaiset)	30	8	18	8	19	7	23	25	8	29
Tuonnit		1	6	2	1	2	2	3	4	4
Rekisteröinnit yht.	30	9	24	10	20	9	25	28	12	33
Pentueet	7	1	3	2	5	2	5	5	2	8
Pentuekoko	4,3	8,0	6,0	4,0	3,8	3,5	4,6	5,0	4,0	3,6
Kasvattajat	3	1	1	2	3	1	2	3	1	5
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	6	1	3	2	4	2	4	5	2	7
- kotimaiset	5	1	1	1	1	1	3	2	1	5
- tuonnit			1	1	2		1	3	1	
- ulkomaiset	1	0	1	0	1	1	0	0	0	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 5 kk	10 v 2 kk	5 v 5 kk	9 v 11 kk	5 v 11 kk	5 v	5 v 3 kk	5 v 8 kk	4 v 3 kk	4 v 9 kk

jalostukseen
käytetyt eri nartut

- kaikki	7	1	3	2	5	2	5	5	2	8
- kotimaiset	5		2	2	5	2	4	5	2	7
- tuonnit	2	1	1				1			1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 5 kk	5 v	4 v	4 v 10 kk	4 v 6 kk	3 v 3 kk	4 v 7 kk	4 v 4 kk	2 v 8 kk	3 v 11 kk
Isoisät	10	2	6	4	9	4	8	10	4	9
Isoäidit	10	2	6	4	9	4	7	10	3	10
Sukusiitosprosentti	1,93%	0,00%	0,38%	1,10%	0,79%	3,97%	2,33%	0,72%	1,93%	2,59%

Taulukko 3. Pulien rekisteröinnit Suomessa vuosina 2012 – 2021

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 1/2022

Rekisteröintimäärät Suomessa

Viimeisimmän 10 vuoden aikana puleja on rekisteröity Suomessa keskimäärin 20 yksilöä vuodessa. Rekisteröintien määrä on laskenut aiemmasta tarkastelusta keskimäärin kymmenellä yksilöllä vuodessa.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Puleja tuodaan edelleen pääosin rodun kotimaasta Unkarista. Lisäksi koiria on tuotu mm. Ruotsista, Tanskasta, Iso-Britanniasta ja Kroatista. Vuosina 2012-2021 on tuontikoirien osuus rekisteröinneistä laskenut lähes yksittäisiin koiriin, lukuun ottamatta vuotta 2019, jolloin rekisteröitiin 6 tuontikoiraa. (SKL:n jalostustietojärjestelmä 1/2022, taulukko 3.)

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Puliurosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä on 6 vuotta ja narttujen keskimääräinen jalostusikä on 4 vuotta. Tämän perusteella on nähtävissä, että kasvattajat käyttävät maltillisesti hyvin nuoria koiria, mikä on hyvä suuntaus esim. useimpien resessiivisesti periytyvien vikojen ja sairauksien ilmenemisikä huomioiden. (SKL:n jalostustietojärjestelmä 1/2022, taulukko 3.)

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitosasteen nousu tarkoittaa jatkuvasti lisääntyvää sukulaisuutta ja geenivarastojen köyhtymistä. Kerran kertynyt sisäinen sukulaisuus ei koskaan pienene ilman risteytyksiä, mutta sen kertymistä voidaan hidastaa. Mitä pienempi on populaation tehollinen koko, sitä nopeampaa on geneettinen köyhtyminen. Jotta sukusiitosaste rodussa saadaan pysymään mahdollisimman pienenä, mahdollisimman montaa rodun yksilöä tulisi käyttää jalostukseen ja yksittäisten koirien käyttöä tulisi rajata. Jalostukseen tulisi käyttää koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Mitä korkeampi sukusiitosaste on, sitä suurempi todennäköisyys on peittyvästi periytyvien ongelmien esiintyvyydelle. Sukusiitoksen haittavaikutukset alkavat näkyä jo sukusiitosasteen ollessa yli 10 %. Tyypillisiä haittavaikutuksia ovat mm. lisääntymisvaikeudet, hedelmällisyyden heikkeneminen, vastustuskyvyn heikentyminen ja pentukuolleisuuden lisääntyminen.

Sukusiitosasteen ohella voidaan tarkastella myös sukukatkerointia. Se kertoo kuinka monia eri

yksilöitä sukutaulussa on, suhteessa siihen että jokainen edeltävissä sukupolvissa oleva koira esiintyisi vain kerran. Mitä alhaisempi sukukatokerroin on, sitä vähemmän suvuissa on geneettistä vaihtelua, vaikka yhdistelmän vanhemmat eivät olisikaan läheistä sukua keskenään. (Suomen Kennelliitto. 2022, sukusiitos.)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Viimeisen kymmenen vuoden ajanjaksolla rekisteröityjen pentueiden keskimääräinen sukusiitosaste on ollut 1,57%. Edelleen iso osa yhdistelmistä on ollut sellaisia, joissa ainakin toinen vanhemmista on tuontikoira tai tuontikoiran jälkeläinen. Ruotsissa sukusiitosaste on tarkastelujaksolla ollut Suomen tasolla.

Tarkastelussa on käytetty Suomen Kennelliiton jalostusjärjestelmän laskemaa sukusiitosastetta, joka voi olla erityisesti ulkomaisten koirien osalta puuttellinen vaillaisten sukupolvitietojen vuoksi.

Kuitenkin saatu keskiarvo kuvaa hyvin kehityssuuntaa ja sitä, että yhdistelmien sukusiitosasteet ovat Suomessa pysyneet hyvin maltillisina.

Jalostusurokset

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat. %	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	PUSZTAI-PULIKS ANDOR LES BENIS (2009)	4	19	10,86%	11%	4	21	4	19
2	CASTLEWOLF SNOW TOR FOR RASTAZ (2009)	3	19	10,86%	22%	3	11	3	19
3	CASTLEWOLF X- TREME NITA'S STAR (2011)	2	11	6,29%	28%	0	0	2	11
4	LUDAS MATYI APACS (2013)	2	10	5,71%	34%	4	27	2	10
5	CASTLEWOLF CSELES (2012)	2	10	5,71%	39%	0	0	2	10
6	CASTLEWOLF SHOW SPECIAL-ODIN (2009)	2	8	4,57%	44%	1	2	2	8
7	TERRUN MOBRANDO (2004)	1	8	4,57%	49%	2	5	1	8
8	HANYI- KOROMFEHÉR GOMBÓC (2018)	1	7	4,00%	53%	0	0	1	7
9	TINCSES-KINCSEM FONTOS (2008)	1	6	3,43%	56%	0	0	2	10

10	CASTLEWOLF Q-NI WIENCZYSLAW (2017)	1	6	3,43%	59%	0	0	1	6
11	CASTLEWOLF PASSION FORLIFE (2008)	1	6	3,43%	63%	3	14	1	6
12	CSERI-SUBAS TORDA (2008)	1	5	2,86%	66%	3	11	2	11
13	UPPONALLE (2007)	1	5	2,86%	69%	1	2	1	5
14	MATYÓFÖLDI- KISBOJTÁR AVAR (2016)	1	5	2,86%	71%	1	1	1	5
15	CASTLEWOLF PORYGON (2018)	1	5	2,86%	74%	0	0	1	5
16	CASTLEWOLF NAUGHTY'N NICE (2008)	1	5	2,86%	77%	0	0	1	5
17	LONCSOSI-BATOR ÖRDÖG (2006)	1	5	2,86%	80%	2	7	1	5
18	NARUKERÄN DIRTY HARRY (2007)	1	4	2,29%	82%	0	0	2	8
19	SZÉP APÁTI MOKKA (2008)	1	4	2,29%	85%	0	0	1	4
20	ALTORRO'S DERRIS (2007)	1	4	2,29%	87%	0	0	1	4

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt urokset

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 2/2022

Kahdeksaa urosta on käytetty tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista. Castlewolf Snow Tor For Rastaz (2.) ja Castlewolf Show Special-Odin (6.) ovat pentuesisaruksia sekä Castlewolf Passion For Life (11.) on täysveli näille. Sama yhdistelmä on tehty kahdesti. Ludas Matyi Apacs (4.) on isänä Castlewolf Q-Ni Wienczyslawille (10.) ja Castlewolf Porygonille (15.) Käytetyimmistä uroksista 9/20 on ulkomailla asuvia tai tuontikoiria.

Jalostusnartut

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	ADNAMA SWEET MAGIC (2014)	2	16	9,14%	0	0	2	16
2	CASTLEWOLF I WANT IT ALL (2014)	2	12	6,86%	3	15	2	12
3	HUOPATASSUN ALMADA (2009)	2	9	5,14%	2	7	2	9
4	CASTLEWOLF PICHU (2017)	1	9	5,14%	0	0	1	9
5	XIMENE'S FELLEG (2009)	1	8	4,57%	2	5	1	8
6	CASTLEWOLF JANKA (2015)	2	8	4,57%	1	6	2	8
7	CASTLEWOLF Q-VI YALGONATA (2017)	1	7	4,00%	0	0	1	7
8	CASTLEWOLF VINNI'S DARLING (2010)	2	7	4,00%	3	16	2	7
9	CASTLEWOLF XENIA NITA'S QUEEN (2011)	1	7	4,00%	2	8	1	7
10	BOGÄRZÖI-BOROS FANTA FLYAGANCE (2007)	1	6	3,43%	0	0	1	6
11	CASTLEWOLF LUSCIOUS LYDIA (2008)	1	6	3,43%	3	14	1	6
12	CASTLEWOLF RENATA SANI GIRL (2017)	1	6	3,43%	0	0	1	6
13	NARUKERÄN ELEGANTTI ELLI (2008)	1	6	3,43%	0	0	1	6
14	AMY (2005)	1	5	2,86%	2	9	2	10
15	CASTLEWOLF RISNA ALFGRIMUR (2009)	1	5	2,86%	0	0	1	5

16	CASTLEWOLF WHITE QUEEN (2010)	1	5	2,86%	1	2	1	5
17	CASTLEWOLF UNIQUE WINDY (2010)	1	5	2,86%	1	3	1	5
18	CASTLEWOLF TALISKER (2010)	1	5	2,86%	0	0	1	5
19	CASTLEWOLF VINNI'S SWEETIE (2010)	1	4	2,29%	2	12	1	4
20	CASTLEWOLF ARA (2011)	1	4	2,29%	1	3	1	4

Taulukko 5. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt nartut

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 2/2022

20 käytetyimmistä nartusta vain 2 on tuontikoiria, muut ovat syntyneet Suomessa. Castlewolf Vinni's Darling (8.) ja Vinni's Sweetie (19.) ovat pentuesisarukset. 20 käytetyimmän nartun listauksessa lähes poikkeuksetta on äiti-tytär-sukulaisuussuhteet pois lukien tuontikoirat.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Pentuemäärien ollessa viime vuosina hyvin alhaiset, on merkityksellistä, että samoja narttuja ja uroksia on käytetty jalostukseen yhä vähemmän. Jotta pulien rekisteröintimäärät saadaan säilytettyä tai jopa nostettua, on tulevana vuosina pyrittävä löytämään esim. Euroopan ulkopuolelta uudempia linjoja tuotavaksi Suomeen ja käytettävä Suomessa syntyneitä koiria laajemmin jalostukseen, useampia sisarusia pentueista aiemman yhden sijaan.

Edellisiin tarkastelujaksoihin verraten isäurostilanne on parantunut, jossa selkeästi näkyy myös uroskohtainen jälkeläismäärän rajoittaminen PEVISA-ehdoissa. Uroksilla on vuosina 2012-2021 ollut keskimäärin 1,6 pentuetta. Matador-uroksia ei Suomessa enää 10 vuoden tarkastelujaksolla ole ollut. Narttuja käytetään myös hyvin maltillisesti jalostukseen, vuosina 2012-2021 emänartuilla on ollut vain 1-2 pentuetta. Keskimääräinen pentuekoko on ollut 4,7 pentua. (SKL:n jalostustietojärjestelmä, taulukko 3.)

Kymmenen vuoden rekisteröintimäärä on rodussa yhteensä 200 koiraa, joten neljän vuoden aikana rekisteröidään noin 80 koiraa. Suositus jälkeläisten maksimimäärälle on pienilukuisissa roduissa 2-3 pentuetta tai 5 % laskettuna neljän vuoden rekisteröintimäärästä eli puleilla noin 4 jälkeläistä.

Rodun populaatiot muissa maissa

Unkarista ei ole rodun rekisteröintimääriä saatu luotettavasti.

Taulukko 6. Rekisteröinnit Ruotsissa 2012-2021

Lähde: SKK Avelsdata 3/2022

	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Syntyneet	37	41	33	17	50	33	18	48	28	35
Tuonnit	1	2	1	4	4	1	19	3	3	5
Yhteensä	38	43	34	21	54	34	37	51	31	40

Yhteenveto rodun jalostuspohjan laajuudesta

Rodun populaatio maailmanlaajuisesti on pieni ja se on edelleen pienenemään päin. Rodun populaation koon arvioimista vaikeuttaa se, että alkuperämaasta Unkarista on ei saada tarkkoja rekisteröintilukuja ja terveystietoja. Unkarissa tehdään edelleen paljon uusintayhdistelmiä ja koirakohtaiset jälkeläismäärät ovat melko suuria. Erityisesti urosten jälkeläismäärät voivat olla erittäin suuria. Yhden kasvattajan kaikki kasvatit saattavat olla lähes yhden emän ja isän jälkeläisiä useassa eri polvessa. Koirien liikakäyttö näyttää vahvasti liittyvän hyvään näyttelymenestykseen eikä niinkään terveystutkimustuloksiin, jälkeläisnäyttöihin tai käyttöominaisuuksiin.

Suomalaiset ovat jo vuosia olleet valveutuneita ja tehneet geneettisesti hyvin harkittuja yhdistelmiä. Suomalaiset kasvattajat ovat tuoneet paljon koiria, käyttäneet paljon tuonteja jalostukseen eikä yhdistelmät ole olleet uusintoja. Tehtyjen yhdistelmien sukusiitosasteet ovat erittäin maltillisia. Viime vuosina myös sukukatkerroin on otettu tunnusluvaksi sukusiitosasteen rinnalle.

Vain pieni osa USA:n ja Iso-Britannian puleista on enää sukua unkarilaisille esi-isilleen eli voidaan puhua lähes erillisistä sukulinjoista. Myös Itä-Euroopasta löytyy vielä harvinaisempia linjoja. Näitä linjoja tulisi hyödyntää pulien geenipoolin ylläpidossa tulevaisuudessa. Puli on jaettu kahteen eri rotuun Unkarissa ja Suomessa värien perusteella. Näiden yhdistäminen poikkeusluvilla tuo kumpaankin värimuunnokseen lisää geneettistä vaihtelua.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Suomen pulikanta perustuu pitkälti unkarilaisiin linjoihin. Nykyään Unkarista on hyvin vaikea löytää uusia eri linjaisia koiria. Ongelmia teettää myös Unkarin kasvatuskulttuuri, josta on seurannut, että Unkarissa yksittäisten koirien sukusiitosasteet ovat hyvinkin korkeita ja sukutauluissa kertaantuvat jo ennestään Suomessa tutut koirat. Muualta maailmasta voikin olla jo helpompi löytää Suomeen uusia linjoja.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Aiemmin ongelmana näyttäytynyt yksittäisten urosten liikakäyttö on PEVISA-ohjeella saatu asettumaan erittäin hyvälle tasolle eikä lisäpentueita ole anottu poikkeusluvilla. Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ehto tuli voimaan vuonna 2013. Uroksen jälkeläismäärä halutaan pitää rajattuna 15 jälkeläiseen/uros. Tämän jälkeen on mahdollista anoa vielä poikkeuslupaa 1-2 pentueelle jälkeläisnäytön perusteella. Ennen kuin anomusta voi tehdä, pitää 50 % tai yli jo syntyneistä jälkeläisistä olla PEVISA-tutkimukset tehtynä (lonkat ja silmät). Poikkeusluvalla tarvitaan rotujärjestön puolto ja poikkeusluvan myöntää Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta. Poikkeuslupa tulee olla myönnettyä ennen astutusajankohtaa.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Luonne: Eloisa, erittäin oppimiskykyinen, lapsirakas ja erinomainen vahtikoira. Nykyisin puli soveltuu myös harrastuskoiraksi.

Käyttötarkoitus: Paimenkoira

Hylkäävät virheet: Vihaisuus tai liiallinen arkuus

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Tilanne luonteissa tänä päivänä

Rodunomaisesta luonteesta tulisi olla melko yhtenevä käsitys. Paimenkoirat ovat yleensä työintoisia ja ohjaajalleen nöyriä koiria. Jotta paimenkoira pystyy työskentelemään ihmisen apuna, pitää koiran olla tarkkaavainen, tottelevainen, nopea reagoimaan, koulutettavissa ja innokas työskentelemään. Puli ei saa olla liian pehmeä erilaisissa tilanteissa, vaan sen tulee kyetä kohtaamaan myös uusia ja epämurkavia tilanteita niistä liikaa paineistumatta.

Puli on aina työskennellyt hyvin lähellä paimenta, ja ihminen on sille edelleen äärimmäisen tärkeä. Yöaikaan se on saanut myös tukea komondorilta tai kuvasilta. Paimentamisen lisäksi pulin tehtävänä onkin ollut hälyttää paikalle lisää apua joko ihmiseltä tai isommalta koiralta.

Puli tarvitsee edelleen itselleen tukea antavan lauman, se ei sovellu tarhakoiraksi eikä useita tunteja päivittäin yksin olemaan. Etenkin pentuna ja nuorena puli tarvitsee ihmiseltä ohjeita, selkeitä rajoja ja koulutusta. Jos ei se näitä saa, se voi alkaa käyttäytyä häiritsevästi vahtien, jopa purren, ja luulee näin palvelevansa ihmistä. Tämä on ollut yleisin syy, jos pulille on jouduttu uutta kotia etsimään. Osa pulien käyttöhäiriöistä saattaa liittyä toimintakyvyn puutteeseen ja tähän olisi kasvatuksessa ja myös ostajien valinnassa tärkeä kiinnittää huomiota. Toimintakyvyltään puutteellinen ja pehmeä koira tarvitsee johdonmukaisen omistajan. Luonnetestien valossa yksittäisissä pentueissa on hyvin erilaisia yksilöitä, jolloin kasvattajan vastuulla on löytää jokaiselle pennulle sopivin koti.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Päivittäisestä elämästä ja käyttäytymisestä eri tilanteissa eri maissa ei ole luotettavaa tietoa saatavilla. Enemminkin vaikuttaa siltä, että rodun käyttöön liittyvät haasteet ovat samoja maasta riippumatta. Ruotsin rotujärjestön tekemässä terveyskyselyssä (Sammanställning av hälsoenkät 2015) 86 % vastaajista on kertonut pulinsa käyttäytyneen kuten odotettua. Ongelmina tuli esille haukkuherkkyys, epävarmuus, liiallinen vahtiminen, koiraviha ja laukauspelokkuus. Unkarissa pulit yleensä elävät pihakoirina, jolloin niiden elinympäristön vaatimukset ovat hyvin erilaiset kuin kerrostalossa elävällä kaupunkikoiralla. Niiltä myös usein odotetaan ja niille sallitaan vahtiominaisuuksia.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Luonnetestissä saadaan tietoa koiran käyttäytymisestä sille suoritettujen erikoiskokeiden kautta. Testin tarkoitus on arvioida ja kirjata koiran käyttäytyminen tilanteessa, jossa sen hermosto joutuu rasitetuksi. Saatua tietoa voi hyödyntää koiran koulutukseen ja käyttää jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa. Luonnetesti on koiran luonteen virallinen testaus ja siten se on ainutkertainen ja vain tietyn edellytyksin uusittavissa. Se ei ole koe eikä kilpailu. Vaikka lopputulos on pisteytetty, on tärkeämpää katsoa lomakkeesta se, mitä koirasta kerrotaan. Koiranohjaajalle annetaan testin päätyttyä täytetyn lomakkeen lisäksi suullinen palaute, jossa kerrotaan miten koira reagoi eri erikoiskokeissa. Yhteenvetona tuloksista kerrotaan havaintoja koiran ominaisuuksista.

Testi mittaa toimintakykyä uhan alla ja hämärässä huoneessa ilman uhkaa. Sillä saadaan myös arvokasta tietoa temperamentista ja keskittymiskyvystä, hermorakenteesta, luoksepäästävydestä ja kovuudesta/pehmeystä sekä laukauksien sietämisestä. Myös koiran taipumuksesta reagoida asioihin aggressiolla saadaan informaatiota. Luonnetta voidaan ajatella joukkona erilaisia ominaisuuksia ja pistelaskusysteemeissä on ajateltu, että jos koiralla jollain osa-alueella on puutteita, sitä voi kompensoida jollain toisella puolella, mikä auttaa koira eteenpäin hankaluuksista huolimatta. (Suomen Kennelliitto. 2022, luonnetesti.)

	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
LTE	1 koira	1 koira		6 koiraa	3 koiraa	7 koiraa	5 koiraa	5 koiraa	3 koiraa
LTE0									
LTE-								1 koira	
Yhteensä	1 koira	1 koira		6 koiraa	3 koiraa	7 koiraa	5 koiraa	6 koiraa	3 koiraa

Taulukko 7. Suomessa luonnetestatut pulit vuosina 2012-2021

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022

Vuosina 2013-2021 luonnetestattiin yhteensä 32 pulia. Yksi on saanut tuloksen LTE-. Koiran tulee olla täyttänyt 24 kk ennen testiä eikä se saa olla vielä täyttänyt 7 vuotta. Testi-ikäisiä puleja vuosina 2013-2021 ovat olleet rekisteröintien perusteella vuosina 2006-2019 lasketut koirat, joita kaikkiaan on 384 pulia (muun väriset ja valkoiset). Testattujen pulien määrä tästä kokonaismäärästä on vain 8 %. Taulukko 7 osoittaa myös valitettavasti sen, että vuoden 2018 jälkeen on testattu vain 2 yksilöä. (SKL:n jalostustietojärjestelmä 2/2022.)

	-3	-2	-1	+1	+2	+3
Toimintakyky		1 3%	14 45%	15 48%	1 3%	
Terävyys				21 68%	1 3%	9 29%
Puolustushalu	1 3%	1 3%	3 10%	15 48%		9 29%
Taistelutahto		4 13%	14 45%		13 42%	
Hermorakenne			2 6%	27 87%	2 6%	
Temperamentti			1 3%	8 26%	16 52%	6 19%
Kovuus		1 3%		27 87%		3 10%
Luoksepäästävyys		1 3%	1 3%		14 45%	15 48%
Laukauspelottomuus	--	- 5 16%	+ 5 16%	++ 8 26%	+++ 18 58%	

Taulukko 8. Luonnetestien osa-aluejakaumat 2013-2021

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 8/2022

Luonnetestin ihanneprofiiliin verraten vuosina 2013-2021 luonnetestatut pulit ovat toimintakyvyltään olleet pääosin sallitun ja ei toivotun rajamailla, vain yksi on toimintakyvyltään ollut hyvä. Terävyydeltään pulit ovat olleet sallitun ja toivotun alueella kaikkien testattujen osalta. Puolustushalua puleista on löynt pienien tai kohtuullisen verran, mikä on sallittua tai toivottua. Taistelutahtoa puleilla vaikuttaisi joko olevan toivotusti kohtuullisesti tai vähän. Hermorakenteen osalta pulit asettuvat sallittuihin arvoihin, joskin vain kahdella testatulla hermorakenne on asettunut toivottuihin arvoihin. Temperamentin osalta pulit vaikuttavan olevan vilkkaita, mutta ei häiritsevästi. Paimenelle toivotusti

pulit ovat suurimmalta osin hieman pehmeitä. Pulit ovat toivotusti olleet hyväntahtoisia, luoksepäästäviä ja avoimia tai korkeintaan hieman pidättyväisiä. Vain kaksi on ollut selvästi, ei toivotusti pidättyväisiä. Laukauksiin suurin osa on suhtautunut laukausvarmasti tai kokemattomasti, mutta on huomioitava että pienestä otannasta 16 % on ollut laukausalttiita.

Luonnetestin ihanneprofiili

Pulin luonnetestiprofiilissa painopisteet ovat paimenkoiralle ja monipuoliselle harrastuskoiralle merkityksellisissä ominaisuuksissa. Ihanneprofiilissa ei toivotut ominaisuudet on merkitty punaisella, sallitut ominaisuudet keltaisella ja toivotuimmat ominaisuudet vihreällä värillä.

Toimintakyky

-3 Toimintakyvytön	-2 Riittämätön	-1 Pieni	+1b Kohtuullisen pieni	+1a Kohtuullinen	+2 Hyvä	+3 Suuri
-----------------------	-------------------	-------------	------------------------------	---------------------	------------	-------------

Terävyys

-3 Suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-2 Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-1 Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	+1 b Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä	+1a Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	+2 Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	+3 Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
--	---	--	---	--	---	---

Puolustushalu

-2 Erittäin suuri	-1 Haluton	+1 Pieni	+2 Suuri, hillitty	+3 Kohtuullinen, hillitty
----------------------	---------------	-------------	-----------------------	---------------------------------

Taistelutahto

-3 Haluton	-2 Riittämätön	-1 Pieni	+1 Erittäin suuri	+2b Kohtuullisen pieni	+2a Kohtuullinen	+3 Suuri
---------------	-------------------	-------------	-------------------------	------------------------------	---------------------	-------------

Hermorakenne

-3 Erittäin hermostunut	-2 Hermostunut	-1 Vähän hermostunut	+1b Hermostunein pyrkimyksin	+1a Hieman rauhaton	+2 Tasapainoinen	+3 Tasapainoinen ja varma
-------------------------------	-------------------	----------------------------	------------------------------------	---------------------------	---------------------	---------------------------------

Temperamentti

-3 Apaattinen	-2 Välinpitämätön	-1c Impulsiivinen	-1b Hieman välinpitämätön	-1a Häiritsevän vilkas	+1 Erittäin vilkas	+2 Kohtuullisen vilkas	+3 Vilkas
------------------	----------------------	----------------------	---------------------------------	------------------------------	--------------------------	------------------------------	--------------

Kovuus

-3 Erittäin pehmeä	-2 Pehmeä	-1 Erittäin kova	+1 Hieman pehmeä	+2 Kohtuullisen kova	+3 Kova
--------------------------	--------------	---------------------	------------------------	----------------------------	------------

Luoksepäästävyys

-3 Salakava	-1b Selvästi	-1a Selvästi	+1 Mielistelee	+2b Luoksepäästä	+2a Luoksepäästä	+3 Hyväntahtoin
----------------	-----------------	-----------------	-------------------	---------------------	---------------------	--------------------

la	pidättyväin en, yrittää purra	pidättyväin en, ei yritä purra	vä	vä, hieman pidättyväinen	vä, aavistuksen pidättyväinen	en, luoksepäästävä, avoin
----	-------------------------------------	--------------------------------------	----	-----------------------------	-------------------------------------	---------------------------------

Laukauspelottomuus

-- Laukausarka	- Laukausaltis	+ Paukkuärtyisä	++ Laukauskokematon	+++ Laukausvarma
-------------------	-------------------	--------------------	------------------------	---------------------

MH-luonnekuvauksen tarkoitus on kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä ohjeen määrittelemissä tilanteissa. Kuvaustuloksia roduttain yhdistelemällä saadaan tietoa rodulle tyypillisestä luonteesta. Yksittäisen koiran MH kuvaa tällöin koiran ominaisuuksia sekä yksilönä että rodulle tyypilliseen ja ihanneprofiiliin verrattuna.

MH-luonnekuvauksessa koira käy läpi kymmenen eri osiota, jossa kuvataan koiran 31 eri käyttäytymisreaktiota. Luonnekuvauksen aikana kaksi kuvaajaa tarkastelee koiran ominaisuuksia kuten leikkisyyttä, pelkoa, saalisviettiä ja sosiaalisuutta. Jokainen ärsytystilanne aloitetaan samalla tavalla kaikille koirille. Osiota tehdä eri tavalla tai kiinnostavammin koiran aktivoimiseksi, jos koira ei kiinnostu tai osoittaa vain vähäistä kiinnostusta. Koiran käsittely ja ärsytystilanteet ovat voimakkuudeltaan ja järjestelyiltään samanlaiset jokaiselle koiralle. Osiot päätetään siten, ettei siitä koidu koiralle uutta ärsytystilannetta. Ajalla on suuri merkitys koiran palautumiselle ja siksi eri toimenpiteet suoritetaan tietyin aikavälein.

Vuoden 2008 jälkeen Suomessa ei ole luonnekuvattu yhtään pulia. Ruotsissa vuosina 2012-2021 on MH luonnekuvattu 4 pulia 347 syntyneestä eli noin 1 %.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Puliin ei ole vuosisadan alussa yhdistetty metsästyskoirarotuja parantamaan sen ominaisuuksia toimia maatalan sekatyöläisenä, kuten mudiin ja pumiin. Tästä syystä sen käyttö maatalan työkoirana väheni, ja sen suosio kasvoi koti- ja näyttelykoirana.

Kotimaassaan paperiton puli tai kaksi löytyy edelleen useammasta talosta ja maatiloilta. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kaikkialla maailmassa kiinnostus pulin paimennusominaisuuksiin on elpynyt, ja pari yksittäistä pulia työskentelee maatiloilla myös Suomessa.

Kokeet

Tyypillinen puli on energisenä, älykkäänä, rohkeana ja omistajakeskeisenä koirana erinomainen harrastuskoira. Koska rodulla ei ole enää PK-oikeuksia on useimpien harrastajien lajeiksi valikoituneet tottelevaisuuskokeet, rallytoko ja agility. Merkittävä osa koirakoista harrastaa ko. lajeja aktiivisesti ilman kilpailutavoitteita.

Tottelevaisuuskokeissa vuosina 2012-2021 on kilpaillut 9 koiraa ALO-luokassa, 4 koiraa AVO-luokassa ja VOI-luokassa yksi koira. (SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022.)

Perinteisten tottelevaisuuskokeiden rinnalle rallytokosta on tullut viime vuonna puleille mieluisa laji. Vuonna 2012-2021 rallytokossa kilpaili 23 koirakkoa, joista 16 kilpaili ALO-luokassa, 5 AVO-luokassa, 1 koirakko VOI-luokassa ja 1 koirakko MES-luokassa. (SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022.)

Agilityssa kilpailevien koirakkojen määrä on viime vuosina lisääntynyt. Vuosina 2012-2021 peräti 31 pulia on kilpaillut agilityn III-luokassa. Kaikkiaan vuosina 2012-2021 kilpaili 64 eri koirakkoa eri luokissa. Näiden lisäksi useita pulia harrastaa lajia ilman kilpailutavoitteita. (SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022.)

Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyissä pulit ovat saaneet muutamaa yksittäistapausta lukuun ottamatta maininnan 'käsiteltävissä'. Tarkastelujaksolla 2012-2021 yhtään pulia ei ole hylätty käyttäytymisen vuoksi näyttelyissä.

Käyttäytymisen jalostustarkastusta ei pulleille ole järjestetty.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Pulin voimakkaaseen ihmiskeskeisyyteen ja sitoutumiskäyttäytymiseen liittyy myös yksinolon ongelmat: sisälle ulostaminen, ympäristön tuhoaminen ja jatkuva haukkuminen yksin ollessa. Eroahdistuksen taustalla voivat olla perinnölliset tekijät, pelot, turhautuminen, turhan voimakas leimautuminen ihmisiin tai sosiaalistamisen puute. Yksinolon ongelmista ovat raportoineet lähinnä yksittäiset rodun harrastajat ja kasvattajat. SKL:n jalostustietojärjestelmän perusteella yksi puli on päädytty lopettamaan yksinoloon liittyvien ongelmien vuoksi.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Pulien lisääntymisongelmista ja -käyttäytymisestä on melko vähän luotettavaa tietoa.

Astumisongelmia on kasvattajien kertoman mukaan jonkin verran; urokset ovat pehmeitä ja haluttomia astumaan. Tällaiseen ei kuitenkaan saatu vahvistusta aiemmin tehdyn SKL:n terveyskyselyyn tulneiden vastausten perusteella. Pienilukuisessa rodussa urokset saavat astua vähän/harvoin, ja useimmissa yhdistelmissä molemmat vanhemmat ovat kokemattomia.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Puli voi olla pidättyväinen tai välinpitämätön vieraita kohtaan. Se ei koskaan saa olla aggressiivinen ihmisiä eikä muita eläimiä kohtaan. Kasvattajien tulee kiinnittää pentuvaiheen sosiaalistamiseen erityistä huomiota. Pulin tulee saada sopivasti erilaisia kokemuksia, virikkeitä ja kontakteja pentuaikana. Hieman pidättyväisen yksilön tulee sietää omistajan läsnäollessa vieraankin käsittelyä ongelmitta. Jalostuksessa tulee suosia avoimia ja rohkeita yksilöitä. Erityisesti puliurokset saattavat olla vieraille uroksille mahtavia eivätkä kaihdakaan konflikteja omalla reviirillään. Ihmistä kohtaan aggressiivisesti käyttäytyvää yksilöä ei tulisi käyttää jalostukseen.

Pelot ja ääniherkkyys

Muutamien vanhempien luonnetestitulosten perusteella ja yksittäisten harrastajien ja kasvattajien kertoman perusteella voidaan päätellä pulleilla esiintyvän jossain määrin eritasoisia ääniherkkyksiä. Erityisesti ne ilmenevät esim. ilotulitteiden, ukkosen tai muiden voimakkaiden paukkeiden ja äänien pelkoina, mutta niiden ei tiedetä haittaavan pulin elämää arjessa merkittävästi. Pelokasta, arkaa tai ääniherkkää pulia ei tule koskaan käyttää jalostukseen.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Nuorilla pulleilla saattaa ilmetä häiritsevää käyttäytymistä esim. remmirähjäämistä tai voimakasta pidättyvyyttä vieraita ihmisiä tai asioita kohtaan, mutta se johtuu pääosin peruskoulutuksen tai sosiaalistamisen puutteista. Puleilla ei ilmene tavanomaisesta poikkeavia häiriöitä käyttäytymisessä vanhenemisen myötä.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Puleilla ei ilmene rakenteellisia seikkoja, jotka vaikuttavat käyttäytymiseen. Iän myötä lisääntyvien nivelkipujen vuoksi on mahdollista, että yksittäisissä tapauksissa on raportoitu lisääntyvää aggressiivisuutta. Lisäksi muutamissa tapauksissa sokeuttavan silmänsairauden myötä epäluuloinen käyttäytyminen on omistajien raportoinnin perusteella lisääntynyt.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Keskeisimpänä ongelmana pennun ostajan kannalta voidaan pitää rodun yksilöiden luonteiden heterogeenisyyttä. Rodusta ja yksittäisestä pentueesta löytyy yksilöitä laidasta laitaan: hyväluonteisia harrastuskoiria moneen lajiin, ja niitä, joille arkikin on liiallisen pehmeiden vuoksi hankalaa. Merkittävin osa puleista osuu näiden kahden äärityyppin välille. Kasvattajien on syytä tiedostaa pentujen luonteiden eroavaisuudet ja paneutua kunkin yksilön luonteeseen. Samassa pentueessa tai samojen jalostusyksilöiden jälkeläisissä voi olla hyvin erilaisia luonneominaisuuksia, joiden sopivuus erilaisiin olosuhteisiin, perheisiin ja harrastuksiin tulisi olla kasvattajan tiedossa. Jos kasvattaja on kokematon, tulisi hänen käyttää pentujen luonteiden arvioinnissa kokeneemman kasvattajan apua tai kokenutta pentutestaaajaa. Kasvattajan tulisi kriittisesti harkita toimintakyvyttömän ja pehmeän pulin jalostuskäyttöä, aggressiivista koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen koskaan. Kahta samaa negatiivista ominaisuutta ilmentävää koiraa ei pidä käyttää jalostukseen.

Kasvattajan kannalta isona ongelmana voidaan pitää tietojen vähäisyyttä. Koska rodun geenipooli on Suomessa pieni, kasvattajat tuovat maahan uusia jalostuskoiria tai käyttävät ulkomaisia uroksia, ja etenkin rodun kotimaassa puleilla on hyvin vähän tai ei lainkaan luonnetta luotettavasti arvioivia tuloksia. Ongelmaksi voikin tulla, että jalostukseen käytetty koira jättää itseään selvästi heikompi luonteisia jälkeläisiä, tai että on ollut pakko käyttää koiraa, jonka luonteesta tietää vain sen minkä itse on saanut nähdä.

Puli on turkkinsa vuoksi näyttävä näyttelykoira, jonka jalostus helposti kääntyy näyttelykoirajalostukseksi kaikkialla maailmassa. Samalla koiran alkuperäinen luonne ja toimintakyvyn puutteeseen liittyvät ongelmat helposti unohtuvat. Kasvattajien tulisi kertoa uusille rodun harrastajille ja pentujen ostajille pulin sosiaalistamisen ja peruskoulutuksen merkityksestä, mahdollisesta herkkähaukkaisuudesta, vahti- ja paimennustaipumuksista ja yksinolon harjoittelun tärkeydestä.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Puli saattaa pehmeytensä ja terävyytensä vuoksi olla melko haastava koira. Pentujen kysyntä on melko vähäistä ja kodinvaihtajia on vuosittain muutamia. Kasvattajien tulee panostaa oikeanlaisten kotien valintaan huolellisesti ja huomioida pentueen sisällä pentujen luonne-erot jo koteja valittaessa.

Luonteista saadaan luotettavaa tietoa luonnetesteistä ja esim. Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastuksesta, joissa molemmissa on oltava ihanneprofiili ja siten saatuja havaintoja voidaan verrata vastaako rotu rotumääritelmän mukaista pulia testien valossa. Suurin osa saatavilla olevasta tiedosta perustuu nyt kasvattajien ja omistajien kertomaan, jossa tulkinalle jää varaa ja erilaisilla ihmisillä voi olla hyvin erilainen näkemys ja kokemus oman koiran kotikäyttäytymisestä ja käyttäytymisen vaikutuksista koiran elämään. Jalostuksessa ei suositella yhdistelmiä, joissa molemmilla koirilla on puutteita tai ongelmia samoissa luonneominaisuuksissa.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Voimaantulo vuosi	Vastustettava sairaus	Toimenpiteet	Raja-arvot / rajoitukset
1996	Lonkkaniveldysplasia RD ja PRA	Kuvaus Silmäpeilaus (voimassa 12 kk)	Ei raja-arvoja
2003	Lonkkaniveldysplasia RD	Kuvaus Silmäpeilaus (voimassa 24 kk)	Ei raja-arvoja
2007	Lonkkaniveldysplasia RD ja mRD	Kuvaus Silmäpeilaus (voimassa 36 kk)	Raja-arvo D
2013	Lonkkaniveldysplasia tRD, gRD ja katarakta	Kuvaus Silmäpeilaus (voimassa 36 kk)	Raja-arvo D Yhdistelmän keskiarvo C tai parempi. Ei saa käyttää, jos diagnoosina perinnöllinen katarakta, gRD tai tRD Jälkeläisrajoitus 15 pentua
2018	Lonkkaniveldysplasia tRD, gRD ja katarakta	Kuvaus Silmäpeilaus (voimassa 36 kk)	Raja-arvo D Yhdistelmän keskiarvo C tai parempi. Ei saa käyttää, jos diagnoosina perinnöllinen katarakta, gRD tai tRD Jälkeläisrajoitus 15 pentua
2022	Lonkkaniveldysplasia tRD, gRD ja katarakta	Kuvaus Silmäpeilaus (voimassa 36 kk)	Raja-arvo D Yhdistelmän keskiarvo C tai parempi. Ei saa käyttää, jos diagnoosina

			perinnöllinen katarakta, gRD tai tRD Jälkeläisrajoitus 15 pentua
--	--	--	--

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli dysplasia (HD)

Lonkkaniveldysplasia eli lonkkanivelen kasvuhäiriö on yleisin koirien luusto-ongelmista.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys.

Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. (Suomen Kennelliitto. 2022, lonkkanivelen kasvuhäiriö.)

Pulin kohdalla lonkkaniveldysplasia on vakavin ja laajimmin Suomen populaatiossa ilmenevä perinnöllinen sairaus. Puleilla on kahteen muuhun pieneen unkarilaiseen paimenkoiraan, pumiin ja mudiin verrattuna huonompi lonkkatulostilanne. Alkuperäinen syy tähän todennäköisesti on, että puli on näitä enemmän näyttelykoirarotu, sen nivelten kunto ei ole enää viimeisinä kymmeninä vuosina testautunut työ- ja koekäytössä. Lonkkaniveldysplasia asteet D ja E heikentävät pulin kokoisen koiran elämänlaatua, ilman että ne aina invalidisoisivat kivulla.

Suomessa käytetään Kansainvälisen kennelliiton eli FCI:n suosittelemaa asteikkoa arvioitaessa lonkkanivelen röntgenkuvia. Asteita A (ei muutoksia) ja B (lähes normaali) sanotaan terveiksi, C (lievä), D (kohtalainen) ja E (vaikea) sairaisiksi.

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2010	31	6	5	6	1	1	19
2011	37	2	6	6	4	0	18
2012	32	1	6	11	1	0	19
2013	20	3	3	5	0	0	11
2014	21	4	2	3	0	0	9
2015	25	1	0	5	3	1	10
2016	7	0	0	2	1	0	3
2017	20	2	5	1	1	0	9

2018	25	4	4	5	0	0	13
2019	8	3	0	1	0	1	5
2020	17	3	0	0	0	0	3
Yhteensä	243	29	31	45	11	3	119

Taulukko 9. Syntymävuoden perusteella tarkastellut lonkkakuvatut pulit vuosilta 2010-2020

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022

Suomessa on kuvattu vuosina 2010-2020 syntyneistä 243:sta pulista 119 kpl eli 49 %. Kuvatuista terveitä (A ja B) on 60 kpl eli 50,4 %, lievästi dysplastisia (C) 45 kpl eli 37,8 %, kohtalaisesti (D) ja vaikeasti dysplastisia (E) yhteensä 14 kpl eli 16,7%. Yhteensä siis 57,7 %:lla kuvatuista katsotaan olevan lonkkanivelen kehityshäiriö jonkin asteisena.

Edellisessä tarkastelussa vuosina 2000-2016 syntyneistä puleista kuvattuja oli 218 kpl eli 50 % . Kuvatuista terveitä oli 112 kpl eli 51%, lievästi dysplastisia (C) 72 kpl eli 33 %, kohtalaisesti (D) ja vaikeasti dysplastisia (E) yhteensä 34 kpl eli 16 %. Yhteensä 49 %:lla kuvatuista katsottiin olevan jonkinasteinen lonkkaniveldysplasia.

Näin ollen voidaan todeta, että lonkkanivelen kehityshäiriö puleilla on vielä verrattaen yleinen perinnöllinen sairaus rodun rekisteröintimääriin nähden. Viimeisen kymmenen vuoden aikana tulos ei ole parantunut, mutta ei myöskään selvästi heikentynyt. Kun kuvattujen määrä on yli 50 % syntyneistä, voi tulosten uskoa antavan viitteitä koko kannan tilanteesta.

Ruotsissa vuosina 2010-2020 syntyneistä 386:sta pulista kuvattuja on 143 kpl eli 37 %. Näistä terveitä (A ja B) on 105 kpl eli 73,4 %, lievästi dysplastisia 22 kpl eli 15,4 % ja kohtalaisesti tai vaikeasti (D ja E) dysplastisia yhteensä 16 kpl eli 11,2 %. Ruotsissa siis syntyy merkittävästi enemmän puleja mutta kuvataan selvästi vähemmän lonkkaniveliä kuin Suomessa. Kuvattujen osalta tulokset ovat kuitenkin yli 20 % paremmat kuin Suomessa.

Jalostuskoirilla tulee olla virallinen lonkkakuvaustulos astutushetkellä. Virallisen tulokset saadakseen koiran tulee olla vähintään 12 kk ikäinen kuvaushetkellä. Jalostuskäytön raja-arvo on D.

Koirarekisteriohje rajaa E-lonkkaiset jalostuksesta. D-tuloksen saanut yksilö voidaan parittaa vain A tai B tuloksen saaneen parin kanssa. Yhdistelmän keskiarvo ei saa koskaan olla huonompi kuin C.

Vastustettavat silmätaudit - tRD, gRD ja katarakta

Pulilla on ollut silmäpeilausvelvoite PEVISA:ssa vuodesta 1996. Ensin sen voimassaoloaika oli 12 kk, sitten 24 kk ja vuoden 2007 alusta peilaus on ollut voimassa 36 kk. Vuodesta 2013 PEVISA-ehdot ovat rajanneet katarakta-, gRD- ja tRD diagnoosin pois jalostuksesta.

Perinnöllinen harmaakaihi (HC) samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Useimpien muotojen periytymismallia ei vielä tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Edennyt kaihi aiheuttaa silmän sisäistä suonikalvontulehdusta ja siten voi aiheuttaa kipua. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei-perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta on sokeritautiin liittyvä, usein hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä diabeettinen katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista

ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi (ei luokitella kaihiksi) on normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin tiivistyessään muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta näkökykyyn.

Perinnöllinen kaihi -diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat perinnölliseksi todetut ja oletetut muut vähämerkitykselliset linssin kaihimuutokset), joita saa käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa.

Verkkokalvon kehityshäiriö (retinal dysplasia, RD) jaetaan kolmeen muotoon.

Geograafisessa RD:ssä (gRD) muutokset ovat laajoja ja yleensä melko keskellä silmänpohjaa, jolloin sillä voi olla vaikutusta näkökykyyn. Muutokseen liittyy myös paikallista verkkokalvon ohentumista ja joskus myös irtauma. Diagnoosin gRD saanutta pulia ei tule käyttää jalostukseen.

Vakavin muoto (ns. totaali RD, tRD) on harvinaisin. Siinä verkkokalvon kehitys on jäänyt merkittävästi kesken eikä se ole kiinnittynyt normaaliin paikkaansa. Silmä on sokea ja siinä on usein muitakin kehityshäiriöitä. tRD-diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

RD:n eri muodoilla (mRD, gRD ja tRD) ei toistaiseksi ole todistettu olevan geneettistä yhteyttä. (Suomen Kennelliitto. 2022, yleisimmät silmänsairaudet.)

Vuosien 1999-2008 aikana syntyi 238 pulia, joista 151 tutkittiin eli 64 %. Tutkituista 133 eli 88 % oli terveitä. Näin ollen 56 % kaikista ajanjaksolla syntyneistä todettiin olleen silmätutkimuksen hetkellä terveitä. Vuosina 2009-2014 on syntynyt 174 pulia, joista on tutkittu 104, eli 60 %. Tutkituista 91 eli 88 % on ollut terveitä.

Nyt tarkasteltaessa vuosina 2009-2020 syntyneitä ja silmiltään tutkittuja puleja huomataan että 280:sta syntyneestä yksilöstä 139 kpl eli 49,6 % on peilattu. Näistä 129 kpl eli 93 % on olleet silmätutkimuksen hetkellä terveitä. Silmäpeilaukset rekisteröitävien määrään nähden ovat vähentyneet. 2015-2020 vuosina syntyneitä puleja rekisteröitiin Suomessa 102 kpl, joista silmät on peilattu 30:lla eli vain 29 %:lla. Näistä 27 pulia on tutkimushetkellä ollut terveitä.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2009	37	24	65%	23	96%
2010	31	28	90%	27	96%
2011	37	28	76%	27	96%
2012	32	13	41%	12	92%
2013	20	8	40%	6	75%
2014	21	9	43%	7	78%
2015	25	8	32%	7	88%
2016	7	3	43%	2	67%
2017	20	6	30%	6	100%
2018	25	10	40%	10	100%
2019	8	2	25%	2	100%

2020 17 0 0% 0

Taulukko 10. Vuosina 2009-2020 syntyneet silmäpeilatut pulit

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022

Silmätutkimukset osoittavat, että yhä tyypillisimmillään pulin silmät tutkitaan kertaalleen melko nuorena ja ennen jalostuskäyttöä, mutta ei säännöllisesti enää vanhuusikään saakka. Syntymästä 6-7 vuoden ikään mennessä kehittyneet kataraktat ovat ryhmä joka herättää eniten kiinnostusta myös puleilla, sillä tässä iässä ilmenevät perinnölliset kaihit tyypillisimmillään.

Pulilla esiintyvät silmätaudit ilmenevät vasta aikuisiällä. Mitä useammin koira on elämänsä aikana peilattu, sitä varmemmin tulos olisi oikea. Pulien silmätautilanne on tarkasteltujen tilastojen perusteella hyvä, mutta ei ole kuitenkaan riittävää, että jalostuskoira peilataan vain kerran hyvin nuorena. Suositeltavaa olisi, että puleja ja erityisesti jalostuskoiria peilattaisiin 2-3 kertaa aikuisena, esim. 2 v, 5 v ja 8 v.

Diagnoosi	Esiintymiä
Ei todettu perinnöllisiä silmätauteja	129
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	1
RD, geograafinen, todettu	1
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	1
Distichiasis, todettu	3
Silmämuutosten vakavuus, lievä	3
PPM, todettu	1
Silmämuutosten vakavuus, lievä	2
Muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu	1
Kortikaalinen katarakta, todettu	4
Posterior polaarinen katarakta, todettu	1

Taulukko 11. Vuosina 2009-2020 syntyneiden silmiltään tutkittujen pulien diagnoosit ja esiintymät

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022

Myös Unkarista tuoduilla puleilla on todettu silmätauteja, erityisesti kataraktaa. Unkarista ei ole kuitenkaan saatavilla tilastoitua luotettavaa tietoa silmätutkimuksista tai tuloksista.

Ruotsissa vuosina 2013-2019 syntyneistä 228:sta pulista on silmät virallisesti peilattu vain 16:lla eli vain noin 7 %:lla. Näistä yhtä lukuunottamatta kaikki ovat olleet terveitä, yhdellä RD-diagnoosi. Ruotsin peilauskattavuuden alhaisuuden vuoksi luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, eikä anna mahdollisesti todellista kuvaa naapurimaan pulien silmätautien esiintyvyydestä. (SKK avelsdata. 3/2022)

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Kyynärnivelen kasvuhäiriö eli dysplasia (OD)

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (OD) on kvantitatiivisesti periytyvää eli periytyvyyteen vaikuttaa useampi geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykysäilyksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. (Suomen Kennelliitto. 2022, kyynärnivelen kasvuhäiriöt.)

Kyynärnivelen kuvien arviointi perustuu pääosin nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön liittyvät merkit huomioidaan. Suomessa käytetään kansainvälistä IEWG:n kyynärniveldysplasian arvosteluasteikkoa: 0 = ei muutoksia, 1 = lievät muutokset, 2 = 3 kohtalaiset muutokset ja 3 = voimakkaat muutokset.

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2010	31	7	0	0	0	7
2011	37	10	1	0	0	11
2012	32	12	0	0	0	12
2013	20	4	1	3	0	8
2014	21	6	0	0	0	6
2015	25	4	0	0	0	4
2016	7	2	0	0	0	2
2017	20	1	1	0	0	2
2018	25	4	0	0	0	4
2019	8	2	1	0	0	3
2020	17	2	0	0	0	2
Yhteensä	243	54	4	3	0	61

Taulukko 12. Syntymävuosien 2010–2020 perusteella tarkastellut kyynärkuvaustulokset

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022

Vuosina 2010–2020 syntyneistä puleista on kyynärnivelistään kuvattu 25 % (61 yksilöä 243:sta syntyneestä). Aiemmasta tarkastelusta tutkimusprosentti on noussut 9 %. Neljänneksen otannasta voidaan päätellä, että 88,5 % on ollut kyynäriltään terveitä, tuloksen 1 on saanut 6,5 % tutkituista ja tuloksen 2 noin 5 %. Kyynärkuvausta ei velvoiteta, mutta edelleen dysplasian ja nivelrikon osalta suositellaan kyynärnivelen kuvausta erityisesti jalostuskoirilta, jotta vältetään yhdistämisestä kahta yksilöä, joilla on muutoksia kyynärnivelistä.

Patellaluksaatio eli polvilumpion sijoiltaanmeno

Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja roduilla, joilla on suora takajalka. Vika on periytyvä. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa.

Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan, että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV - asteen luksaatiossa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen. (Suomen Kennelliitto. 2022, polvilumpion sijoiltaanmeno.)

Patellaluksaatio tutkitaan koiralta käsin tunnustelemalla ja arvostelussa käytetään Putnamin asteikkoa: 0 = Polvilumpio ei luksoitu, 1 = Polvinivel on lähes normaali, 2 = Polvilumpio on tavallisesti paikoillaan, luksoituu koukistettaessa tai kierretäessä ja palautuu asetettaessa, 3 = Polvilumpio on yleensä luksoituneena, palautuu asetettuna ja 4 = Polvilumpio on pysyvästi sijoiltaan eikä pysy telaurassa ilman leikkausta.

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	operoitu	Yhteensä
2010	31	2	0	1	0	0	0	3
2011	37	7	0	0	0	0	0	7
2012	32	6	0	0	0	0	0	6
2013	20	6	0	0	0	0	0	6
2014	21	2	0	0	0	0	0	2
2015	25	4	0	0	0	0	0	4
2016	7	1	0	0	0	0	0	1
2017	20	3	0	0	0	0	0	3
2018	25	3	0	0	0	0	0	3
2019	8	1	0	0	0	0	0	1
2020	17	2	0	0	0	0	0	2
Yhteensä	243	37	0	1	0	0	0	38

Taulukko 13. Vuosina 2010-2020 syntyneet patellaluksaation osalta tutkitut pulit

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022

Vuosina 2010 – 2020 syntyneistä 243:sta pulista on polvet tutkittu 38:lta (n. 16 %). 97 % (37 kpl) tutkituista on ollut täysin terveitä, ja yhdellä on ollut 2 asteen patellaluksaatio (3 %). Tulos on samanlainen kuin aiemmassakin vertailussa, mutta ilahduttavasti tutkimuksia on tehty 9 % aiempaa

enemmän.

Tutkimusta ei velvoiteta, mutta on edelleen suositeltavaa erityisesti jalostuskoirilta tutkia polvet, ettei kahta samaa ongelmaa omaavaa koiraa yhdistetä.

Seurattavat (mRD, distichiasis, PPM) silmäsairaudet

Verkkokalvon kehityshäiriö (retinal dysplasia, RD) jaetaan kolmeen muotoon. Lievimässä, multifokaalissa RD:ssä (mRD) muutokset ovat pieniä, yksittäisiä tai lukuisia poimuja verkkokalvolla. Muutokset pysyvät yleensä ennallaan ja niiden merkitys koiralle on hyvin vähäinen. mRD -koiria voi käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa. (Suomen Kennelliitto. 2022, yleisimmät silmäsairaudet.)

Vuosina 2010-2020 syntyneistä silmäpeilatuista puleista 1 on saanut diagnoosin mRD. (Taulukko 10.)

Ylimääräisten ripsien (distichiasis ja ektooppinen cilia) karvatuppi sijaitsee luomirauhasessa tai sen vieressä. Distichiasiksessa, joka on näistä lievempi, karva kasvaa ulos luomen vapaasta reunasta. Oireet riippuvat karvan paksuudesta ja kasvusuunnasta. Ohuet, ulospäin suuntautuvat karvat aiheuttavat tuskin lainkaan oireita, paksummat ja silmän pintaan osuvat karvat sitä vastoin voivat aiheuttaa eriasteisia ärsytysoireita.

Ektooppinen cilia kasvaa luomen sisäpinnan sidekalvon läpi ja aiheuttaa lähes aina voimakkaat kipuoireet ja sarveiskalvovaurioita. Ylimääräisten ripsien merkitys koiralle on usein melko vähäinen, jolloin koiria voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen, mutta mieluiten terveen kumppanin kanssa. Vakavia tapauksia (ektooppinen cilia ja selkeitä oireita aiheuttavat distichiat) ei kuitenkaan pidä käyttää jalostukseen. (Suomen Kennelliitto. 2022, yleisimmät silmäsairaudet.)

Vuosina 2010-2020 syntyneistä silmäpeilatuista puleista 1 on saanut diagnoosin distichiasis. (Taulukko 10.)

PPM ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia lankamaisia rihmoja värikalvon pinnalla (iris-iris PPM). Osaa iris-iris PPM -rihmoista voi olla vaikea havaita mustuaisen eli pupillin laajentamisen jälkeen, koska ne "piiloutuvat" värikalvon poimuihin.

Vakavissa tapauksissa (iris-linssi PPM, iris-kornea PPM) jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaan ja näkökykyyn.

Lieviä tapauksia (iris-iris PPM) voi käyttää jalostukseen. Vakavia tapauksia (linssin etupinnan / sarveiskalvon sisäpinnan muutoksia) ei pidä käyttää jalostukseen. (Suomen Kennelliitto. 2022, yleisimmät silmäsairaudet.)

Vuosina 2010-2020 syntyneistä silmäpeilatuista puleista 1 on saanut diagnoosin PPM. (Taulukko 10.)

Jalostusentavoiteohjelman suositus on, että koiralle jolla on jokin ei – jalostuksesta poissulkeva silmäsairaus (mRD, distichiasis, PPM tai jokin muu), kasvattaja valitsisi silmien osalta täysin terveen partnerin.

Pulien terveystietoja Suomessa ja maailmalla tiedetään edelleen melko vähän, joskin Suomen Kennelliiton terveystieteeseen saatiin vastauksia 86 pulista.

Vastauksista ilmeni että 88 %:lla pulleista ei ilmoitettu olevan mitään synnynnäistä vikaa. Ilmoitettuja synnynnäisiä vikoja olivat napatyry (3), laskeutumaton kives (2), hammaspuutos (2), kurkunpäänhalvaus (1) ja puutteellinen lonkkamalja (1).

Erilaisia iho-ongelmia ilmoitettiin olevan 11:lla pulilla, eli 13 %:lla vastatuista. Näillä yksilöillä yleisimmin ongelmat ilmenevät ihon tai tassujen toistuvana tai jatkuvana kutinana tai nuolemisena, toistuvina ulkokorvantulehdusina ja ihotulehdusina. Neljällä ilmoitetulla oireet ovat olleet selvästi ruokavalioon liittyviä.

Jatkuvaa tai toistuvaa herkkävatsaisuutta ilmoitettiin olevan 4:llä pulilla, eli n. 5 %:lla. Näissä tapauksissa koira oksentaa ja ripuloi usein tai on erityisen herkkä ruokavalion muutoksille.

Sydänsairauksia tiedetään olevan enemmän kuin terveystieteiden vastaukset antavat olettaa. Kyselyyn ilmoitettiin yhden pulin sydämen vajaatoiminnasta ja yhden endokardoosista, eli läppävuodosta.

Lisääntymis- ja virtsaelinten ongelmista raportoitiin 3 kohtutulehdusta, 3 eturauhastulehdusta ja kahdella munuaisten vajaatoimintaa, kaikista vastanneista.

Terveystieteiden vastausten perusteella voidaan päätellä että n. 90 % kyselyyn vastatuista pulleista ovat eläneet terveenä ja hyvinvoivina ilman merkittäviä sairauksia tai vaivoja. 6 %:lla on ollut sairauksia tai vaivoja jonkin verran, mutta ne eivät ole vaikuttaneet koiran hyvinvointiin tai elämänlaatuun ja 4 %:lla sairauksia on ollut runsaasti niin, että niillä on ollut vaikutusta arkielämään ja hyvinvointiin.

Ainakin Suomessa, Ruotsissa, Englannissa ja Unkarissa tiedetään pulleilla esiintyvän jonkin verran epilepsiaa. Suomessa tiedetään viimeisen 10 vuoden ajalta 5-7 varmaa epilepsiatapausta, joukossa sekä Suomessa syntyneitä että Unkarista tuotuja yksilöitä. Kuitenkaan Suomessa, Ruotsissa eikä Englannissakaan terveystieteeseen aiempina vuosina näistä tapauksista ole vastattu. Sukulaisroduilla pumeilla ja mudeilla on jo järjestelmällisemmin kerätty tietoa epilepsian esiintymisestä rodussa. Pulien osalta tiedonkulku ei ole ollut vielä järjestelmällistä, mutta jatkossa tulisi ohjata sairaiden koirien omistajia ilmoittamaan epilepsiasta jalostustoimikunnalle.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Lähde: SKL:n jalostustietojärjestelmä 1.8.2022

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hermostollinen sairaus	8 vuotta 3 kuukautta	1
Immunologinen sairaus	3 vuotta 11 kuukautta	1
Kadonnut	2 vuotta 4 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 0 kuukautta	24
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	13 vuotta 2 kuukautta	3
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 5 kuukautta	4

Luusto- ja nivelsairaus	5 vuotta 11 kuukautta	12
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	7 vuotta 0 kuukautta	2
Muu sairaus, jota ei ole listalla	9 vuotta 6 kuukautta	4
Selkäsairaus	5 vuotta 6 kuukautta	1
Silmäsairaus	5 vuotta 2 kuukautta	1
Sisäeritysrauhasten sairaus	13 vuotta 9 kuukautta	1
Sydänsairaus	12 vuotta 6 kuukautta	5
Synnytysvaikeus	3 vuotta 4 kuukautta	1
Tapaturma tai liikennevahinko	5 vuotta 5 kuukautta	4
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 2 kuukautta	19
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	11 vuotta 7 kuukautta	3
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 vuotta 1 kuukautta	17
Kaikki yhteensä	9 vuotta 10 kuukautta	104

Pulien kuolinsyitä on melko vähän tallennettuna jalostustietojärjestelmään eikä myöskään SKL:n terveyskyselyn vastaukset aiemmin antaneet lisätietoa kuolemaan tai lopetukseen johtaneista syistä. Lisäksi useisiin tallennettuihin kuolemantapauksiin ei ole liitetty tarkempaa selvitystä kuolinsyystä. Tilastoa hallitsevat syöpäsairaudet (24/104), mutta niihinkin pulit sairastuvat tyypillisimmillään myöhemmällä iällä. Syöpäsairauksilla voi olla geneettistä taustaa, tästä syystä onkin tärkeää pyrkiä välttämään yhdistämästä koiria, joiden lähisukulaiset ovat kuolleet samoihin syöpäsairauksiin. Edelleen pulit elävät kuitenkin melko terveinä elämänsä ja ovat kohtalaisen pitkäikäisiä. Myös kohtalokkaat sairaudet tulevat puleille myöhemmällä iällä keskimääräisiä kuolinikiä tarkasteltaessa. Kuitenkin luusto- ja nivelsairaudet selvästi ovat suurin ryhmä (12/104), joka johtaa puleja ennen aikaiseen kuolemaan / lopetukseen, lähinnä hallitsemattomien kiputilojen vuoksi keskimäärin alle kuuden vuoden iässä. Vanhuus luonnollisesti tai lopettaen on ilmoitettu kuolinsyiksi 19/104 tapauksessa, jolloin keskimääräinen kuolinikä on ollut hieman yli 14 vuotta.

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Vuosina 2012-2021 pulien vuosittaiset keskimääräiset pentuekoot ovat vaihdelleet 3,5 - 8 pennun välillä. Eli puli synnyttää keskimäärin 4,7 pentua / pentue. Edellisessä tarkastelussa keskimääräinen pentukoko oli n. 4 / pentue, joten pentueiden koossa on ollut suotuisaa kehitystä viime vuosina.

Astumisvaikeudet

Niiltä osin kuin lisääntymisen ongelma on raportoitu, ne ovat olleet nartun haluttomuutta tulla astutuksi tai uros ei ole halunnut astua. Melko huolestuttavassa määrin on raportoitu ja kasvattajia haastateltaessa käynyt ilmi, että nartuille jonkin verran esiintyy häiriintynyttä tai epänormaalaa

kiimakiertoa ja -käyttäytymistä. Erityisesti ainoana koirana elävillä uroksilla esiintyy heikkoa sukupuoliviettä ja haluttomuutta astua. Sekalaumoissa ja narttujen kiimakiertojen mukaan elävillä uroksilla sen sijaan astumishalukkuutta on kokemusten mukaan paremmin.

Tiinehtymisvaikeudet

Aiemmin SKL:n teettämän terveystarkastuksen perusteella muutamissa tapauksissa onnistuneen astutuksen jälkeen narttu ei ole tullut kantavaksi. Kuitenkin pääosin emät tiinehtyvät hyvin, mikäli astutus onnistuu luonnollisesti.

Synnytysongelmat

Nartuille on tehty jonkin verran keisarinleikkauksia, joskin SKL:n terveystarkastuksen vastausten perusteella vain muutamassa yksittäisessä tapauksessa on päädytty keisarinleikkaukseen. Näissä syynä ovat ensimmäisenä tulossa ollut kuollut pentu tai iso pentu väärässä tarjonnassa.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Emäkoirat hoitavat pentunsa hyvin eikä tiedossa ole, että keinoemoja olisi tarvittu.

Pentukuolleisuus

Ei ole tarkkaa tai luotettavasti kerättyä tietoa rodun pentukuolleisuudesta.

Synnytysviivat ja epämuodostumat

Pulien pennuilla ei ole raportoitu yksittäisiä kitalakihalkio-tapauksia lukuun ottamatta synnytysviivoja tai epämuodostumia.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Pulin turkki täysin hoitamattomana menee hengittämättömäksi matoksi, joka aiheuttaa iho-ongelmia. Myös turkin jääminen useammaksi päiväksi kosteaksi, saattaa aiheuttaa akuutteja ihotulehduksia. Pulin korvakäytäviä on syytä tarkkailla, toisilla yksilöillä nekin kasvavat täyteen karvaa ja korvatulehduksen mahdollisuus kasvaa.

Rodussa ei ole lisääntymisongelmille tai vakaville sairauksille altistavia anatomisia piirteitä tai ominaisuuksia.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodulla ei ole tällä hetkellä erityisiä hyvinvointi- tai terveysongelmia.

Edelleen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota yhdistelmien luusto- ja nivelsairauksiin, vanhempien lisäksi isovanhempien ja muiden lähisukulaisten, koska lonkkaniveldysplasian osalta tilanne on ollut varsin huono lähihistoriassa.

Jotta muiden sairauksien osalta tilanne pysyisi rauhallisena, on syytä kiinnittää huomiota pienen populaation monipuoliseen käyttöön, jottei mikään sairausgeeni pääse rikastumaan ja jotta jatkossakin pystytään tekemään riittävän alhaisen sukusiitoksen yhdistelmiä.

Yhtenä ongelmana voidaan pitää tiedon vähyyttä: erityisesti rodun kuolinsyistä ja lisääntymisongelmista on tulevaisuudessa pyrittävä saamaan lisää luotettavaa tietoa.

4.4. Ulkomuoto

Rotumääritelmä

YLEISVAIKUTELMA: Keskikokoinen, hyvärakenteinen, neliömäinen koira, jolla on kevyt, ei kuitenkaan liian hento raajaluusto. Melko jäntevä runko on kauttaaltaan hyvin lihaksikas. Yksittäisten ruumiinosien rakennetta on vaikea nähdä, sillä koko runko on runsaan, kiharaisen ja nyörejä muodostavan karvapeitteen peitossa. Sen vuoksi on tarpeellista koiraa arvostellessa tunnustella sitä käsin. Pään karvapeite on niin runsas, että pää vaikuttaa pyöreältä ja silmät ovat lähes kokonaan karvan peitossa. Lantion päälle kaartuvan, runsaskarvaisen hännän vuoksi ylälinja näyttää hieman kohoavan takaosaa kohti.

TÄRKEITÄ MITTASUhteita: Rungon pituus on sama kuin säkäkorkeus. Rintakehän syvyys on hieman alle puolet säkäkorkeudesta. Kuonon pituus on kolmannes pään koko pituudesta.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Eloisa, erittäin oppivainen, lapsirakas ja erinomainen vahtikoira.

Nykyisin pulia pidetään myös harrastuskoirana.

PÄÄ: Edestä katsottuna pyöreä, sivulta katsottuna vaikuttaa soikealta.

Kallo: Pieni ja kevyehkö. Kulmakaaret ovat voimakkaasti kehittyneet.

Otsapenger: Niukka

Kirsu: Melko pieni ja musta.

Kuono: Ei suippo; kuononselkä on suora.

Huulet: Tiiviit ja tummapigmenttiset.

Leuat / hampaat: Täydellinen leikkaava purenta, jossa hammaskaavion mukaisesti 42 hammasta.

Silmät: Keskikokoiset, tummanruskeat, hieman vinoasentoiset ja kohtuullisen kaukana toisistaan. Ilme on eloisa ja älykäs. Silmäluomet ovat tiiviit ja hyvin pigmentoituneet.

Korvat: Keskikorkealle kiinnittyneet, tyvestään leveät, riippuvat, V:n muotoiset, kärjistään pyöristyneet.

KAULA: Keskipitkä, kiinteä, lihaksikas ja runsaskarvainen, muodostaa noin 45°:n kulman vaakatasoon nähden.

RUNKO

Ylälinja: Suora, vaikuttaa hännänasennon vuoksi hieman takaosaa kohti nousevalta.

Säkä: Vain hieman ylälinjasta kohoava.

Selkä: Keskipitkä, suora, kiinteä ja lihaksikas.

Lanne: Lyhyt ja hyvin vahvalihaksinen.

Lantio: Lyhyt ja hieman viisto.

Rintakehä: Syvä ja pitkä, kylkiluut ovat hyvin kaareutuneet.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on loivasti nouseva.

HÄNTÄ: Keskikorkealle kiinnittynyt, runsaskarvainen ja asennoltaan lantion päällä litteällä kierteellä. Ojennettuna häntä ulottuu kintereisiin.

RAAJAT ETURAAJAT:

Lavat: Lapaluut ovat viistot ja tiiviisti rintakehän myötäiset. Säästä vedetty pysty linja on rintakehän syvimmällä kohdalla. Lapaluun ja olkavarren välinen kulmaus on 100 - 110°.

Olkavarret: Keskipitkät ja hyvin lihaksikkaat.

Kyynärpäät: Tiiviisti rintakehän myötäiset. Olkavarren ja kyynärvarren välinen kulmaus on 120 - 130°.

Kyynärvarret: Pitkät, suorat ja kuivalihaksiset.

Etukäpälät: Lyhyet ja pyöreähköt; varpaat ovat tiiviisti yhdessä. Kynnet ovat mustat tai tummat liuskeenharmaat. Päkiät ovat tummat ja kimmoiset. Käpälät ovat yhdensuuntaiset, eteenpäin suuntautuneet ja kohtuullisen kaukana toisistaan.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat kohtuullisen kaukana toisistaan ja yhdensuuntaiset. Lantion ja reiden välinen kulmaus on noin 100 - 110°.

Reidet: Pitkät ja lihaksikkaat.

Polvet: Polvikulmaus on 100 - 110°.

Sääret: Pitkät ja lihaksikkaat.

Kintereet: Kuivat ja selväpiirteiset.

Väliljalat: Lyhyet.

Takakäpälät: Hieman etukäpäliä litteämmät, muutoin samanlaiset.

LIIKKEET: Hyvin eloiset ja vauhdikkaat. Askeleet ovat lyhyet. Tyypillinen liikunta on usein lyhyt- ja nopea-askelista sekä hypähtelevää. Koiralla on taipumus pyörähtää itsensä ympäri.

NAHKA: Poimuton, tiivis ja voimakkaasti pigmentoitunut. Nahka on kaikilla värimuunnoksilla musta tai liuskeenharmaa.

KARVAPEITE

Karva: Pentukarva on tiheää ja laineikasta tai kiharaa. Myöhemmin siihen muodostuu karvatupsuja, joista kehittyy tiukkoja nyörejä. Karvapeite koostuu karheasta peitinkarvasta ja hienosta aluskarvasta. Näiden kahden karvatyyppin suhde määrää karvapeitteen laadun. Jos peitinkarvaa on runsaasti enemmän kuin aluskarvaa, karvapeite on epätyyppillinen ja hieman harottava. Jos aluskarvaa on runsaasti enemmän, mikä ei ole toivottavaa, karvapeite on liian pehmeä, huopaantunut ja vaikea hoitaa. Näiden kahden karvatyyppin välinen perinnöllisesti määräytynyt oikea suhde saa aikaan kauniita laattoja tai nyörejä, jotka ovat helppohoitoisia. Lanteen ja lantion päällä sekä reisien takaosassa nyörit ovat pisimpiä (20 - 30 cm). Päässä ja raajoissa ne ovat lyhimpiä (10-12 cm). Pään karvapeite on ihanteellinen, kun se muodostaa vahvoja nyörejä, jotka peittävät naaman. Auki kammattu tai hoitamaton, takkuinen karvapeite ei ole toivottava.

Väri:

Musta. Musta, jossa vähäinen häivähdys ruosteenpunaista tai harmaata.

Kellanuskea (fakó), jossa selvä musta maski.

Harmaa kaikissa sävyissään.

Helmenvalkoinen ilman minkäänlaista kellertävää vivahdetta.

Valkoinen, halkaisijaltaan korkeintaan 3 cm:n kokoinen rintamerkki hyväksytään. Valkoista väriä varpaiden välissä ei pidetä virheenä.

KOKO JA PAINO:

Säkäkorkeus: Urokset 39 - 45 cm; ihannekorkeus 41 - 43 cm Nartut 36 - 42 cm; ihannekorkeus 38 - 40 cm.

Paino: Urokset 13 - 15 kg ja nartut 10 - 13 kg.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- Yhden tai useamman etuhampaan, kulmahampaan, välihampaan P2 - P4 tai poskihampaan M1 - M2 puuttuminen, useamman kuin kahden P1:n puuttuminen. M3 -hampaita ei oteta huomioon
- Ylä-, ala- tai ristipurenta
- Sirpinmuotoinen tai asennoltaan vaakasuora häntä
- Lyhyt tai sileä karva, nyöriintymätön/laatoittumaton karvapeite
- Värivirheet ja ei-toivotut merkit tai läiskät
- Rotumääritelmän sallimista rajoista poikkeava säkäkorkeus

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin. Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Rodun koirien näyttelykäynnit

Vuosina 2012-2016 puleilla näyttelykäynnejä oli yhteensä 1277, joista 90 % sai laatuarvosanan erinomainen. 9 % arvioitiin arvosanalla erittäin hyvä ja 1 % oli laadultaan arvosanalla hyvä.

Näyttelykäyntien määrä on tämän jälkeen romahtanut. Vuosina 2017-2021 näyttelykäyntejä oli yhteensä enää 480. Näistä 92 % oli erinomaisia laadultaan, 6 % erittäin hyviä ja 1 % hyviä. Hylätyn arvostuksen sai 1 % (neljä yksilöä), pääosin kivesten ja hampaiden vuoksi. (SKL:n jalostustietojärjestelmä 3/2022.)

Pulien näyttelykäynnit 2012-2021

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	82% (292 tulosta)	13% (46 tulosta)	3% (12 tulosta)	0% (0 tulosta)	1% (3 tulosta)	0% (1 tulosta)	354 tulosta
Nuorten luokka	85% (166 tulosta)	13% (25 tulosta)	2% (4 tulosta)	1% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	196 tulosta
Avoin luokka	80% (185 tulosta)	18% (42 tulosta)	1% (3 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	1% (2 tulosta)	232 tulosta
Käyttöluokka	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Valioluokka	96% (724 tulosta)	3% (25 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	752 tulosta
Veteraaniluokka	98% (218 tulosta)	1% (3 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (1 tulosta)	223 tulosta
Yhteensä	90% (1585 tulosta)	8% (141 tulosta)	1% (21 tulosta)	0% (2 tulosta)	0% (4 tulosta)	0% (4 tulosta)	1757 tulosta

Rodun koirien jalostustarkastukset

Rotujärjestö on järjestänyt jalostustarkastuksia tarpeen mukaan. Viimeisimmät pulit on jalostustarkastettu vuosina 2014, 2015 ja 2017, jolloin tarkastuksiin on osallistunut yhteensä viisi pulia. Kaikki tarkastetut pulit on hyväksytty jalostukseen ilman varauksia tai pienin varauksin, esim. mittasuhteiden ja vahvuuden osalta. Viimeisimmissä jalostustarkastuksissa on käytetty rotujärjestön laatimaa vanhaa lomaketta, jossa tarkasteltavana ulkomuodon ja rakenteen lisäksi on ollut liikunta ja käsiteltävyys tarkastustilanteessa. Vuoden 2017 jälkeen lomake ei ole ollut enää käytössä ja nykyiset jalostustarkastukset tehdään Kennelliiton ulkomuodon jalostustarkastuslomakkeen mukaisesti.

Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun yksilöiden nykyinen ulkomuoto ei merkittävästi eroa rotumääritelmästä. Rakenteensa puolesta puli pystyy työskentelemään edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Rodussa ei ole ominaisuuksia tai piirteitä, jotka altistavat terveys- tai hyvinvointiongelmille.

Näyttelykoirien liialliseen karvapeitteen määrään on hyvä kiinnittää huomiota ja ei tule suosia jalostuksessa pelkästään runsaskarvaisia yksilöitä. Olennaista on oikeanlaatuinen säältä suojaava

karvapeite runsaan määrän sijaan. Vuosikirjoja tarkasteltaessa ei näyttelyarvosteluista löydy mainintoja liian runsaista karvapeitteistä. Karvan osalta mainitaan säännöllisesti kuitenkin karvapeitteen laatu ja kuvaillaan nyörimuodostusta tarkemmin.

Keskeisimmät ongelmakohdat

Pulien ulkomuodon arvostelussa on merkityksellistä keskittyä rodun tyyppiin. Vaihtelua on mittasuhteissa, vahvuusasteissa ja liikunnassa. Mittasuhteiden ja melko avonaisten kulmausten vuoksi puli ei liiku, eikä kuulu, liikkua pitkällä maatavoittavalla askeleella vaan lyhyellä energisellä ravilla. Kulmauksia koiralla kuitenkin tulee olla, liian suorat raajat altistavat polviongelmille. Rodulla on sallitut kokorajat ja koirien koko vaihtelee eri maissa jonkin verran. Rotumääritelmän sallituista kokorajoista poikkeaminen on puleilla hylkäävä virhe. Rodussa esiintyy luustoltaan turhan kevyitä yksilöitä, mutta nykyään vielä enemmän liiankin raskaita yksilöitä. Keveyttä tai keskivahvaa luustoa tulisi arvostaa enemmän kuin liian voimakasta ja näyttävää kokonaisuutta. Pienessä populaatiossa kuitenkin ei ole syytä jyrkästi rajata jalostusyksilöiden kokoa, vaan merkityksellistä on koirien kokonaislaatu ja tyyppi. Ulkomuodon arvostelussa tulee suosia oikeaa karvapeitteen laatua ja muodostuvia nyörejä liiallisen karvapeitteen määrän ja runsaan muotoilun sijaan.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Edeltävä jalostuksen tavoiteohjelma on ollut laadittuna vuosille 2018-2022.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma pulille on laadittu 1996.

Edelliseen tavoiteohjelmaan kirjatut jalostustavoitteet sekä niiden toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Lonkkaniveltutkimusten määrä lisääntyy. Terveiden määrä lisääntyy ja C-E tuloksen saaneiden määrä laskee.	PEVISA; kuvausvelvoite, raja-arvo D ja yhdistelmän keskiarvo ei saa olla huonompi kuin C.	HD:n tilanne säilynyt ennallaan. Kuvattuja n. 50 % rekisteröidyistä. N. puolet terveitä ja puolella edelleen eriasteisia lonkkanivelen kehityshäiriöitä.
Silmäsairaudet eivät lisäänty populaatiossa	PEVISA; silmäpeilausvelvoite ja vastustettavia sairauksia katarakta, tRD ja gRD	Silmäpeilausmäärät ovat laskeneet. 2015-2020 syntyneistä peilattu vain 29 %. Suurin osa silmiltään terveitä. Useimmat yksilöt peilataan vain kerran elämässä. Kataraktaa alkanut ilmaantua yksittäisille koirille.
Koirakohtaiset jälkeläismäärät pysyvät alhaisina	PEVISA; 15 jälkeläistä / jalostusuros. Tiedotus monimuotoisuuden merkityksestä.	Matador-uroksia ei enää ole. Koirakohtaiset jälkeläismäärät erittäin hyviä sekä uroksilla että nartuilla.

Yhdistelmiä ei uusita	Jalostuksen tavoiteohjelman suositus	Uusintayhdistelmiä ei ole tehty
-----------------------	--------------------------------------	---------------------------------

Muun väristen ja valkoisten pulien väriaristeytyksille on voinut hakea poikkeuslupaa, mutta yhtään poikkeuslupaa ei ole haettu viimeisen viiden vuoden aikana. Yksi poikkeuslupa on haettu yhdistelmälle, jossa toisen vanhemman osalta ei PEVISA-ehdot täyttyneet, poikkeuslupaa ei myönnetty. Kaikki yhdistelmät ovat täyttäneet PEVISA-ehdot ja suurin osa yhdistelmistä on täyttäneet myös jalostuksen tavoiteohjelman lisäsuositukset. Mikäli ei ole täyttänyt, vanhemmilta on puuttunut ulkomuodon osalta näyttelytulos tai jalostustarkastus.

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Rodussa terveystutkimuksia tehdään edelleen eniten niille yksilöille, joita aiotaan käyttää jalostukseen. Vuosina 2012-2021 syntyneistä puleista kaksi yksilöä sai täydellisesti jalostuksesta poissulkevan lonkkaniveldysplasiatuloksen E ja suurinta osaa D-tuloksen saaneista ei ole käytetty jalostukseen. Vuosina 2012-2021 syntyneistä puleista neljä on saanut jalostuksesta poissulkevan silmätutkimustuloksen; kortikaalinen ja/tai postpolaarinen katarakta.

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Pulin PEVISA-ehdot ja jalostuksen tavoiteohjelman suositukset ovat edelleen ajantasaiset ja niitä ei ole aihetta muuttaa tai kiristää. Koirien kasvattajia ja omistajia tulee kannustaa edelleen tutkituttamaan ja testaamaan laajemmin ja pentueittain koiria. Silmäpeilauksia tulisi tehdä koirakohtaisesti useammin kuin kerran koiran eliniän aikana ja muitakin kuin jalostusyksilöitä tulisi tutkia.

Rekisteröintimäärien ollessa laskusuunnassa edelleen, ei ole tarkoituksenmukaista kiristää ehtoja vaan rodun harrastajien tulee suhtautua tutkimuksiin vakavuudella ilman tiukennettavia rajoituksia, jotka tässä populaation tilanteessa saattaisivat rajata ennestään pientä tehollista populaatiota liiaksi.

Kuitenkin on tärkeää käyttää mahdollisimman terveitä yksilöitä perinnöllisten sairauksien osalta ja välttää muita rodussa yksittäisissä tapauksissa esiintyviä sairauksia mahdollisuuksien mukaan. Yksittäisten koirien jälkeläismäärät tulee säilyttää vähintäänkin nykyisellä hyvällä tasolla ja sukusiitosaste ei tulisi yhdistelmien osalta ylittää 6,25 % suositusta monimuotoisuuden säilyttämiseksi.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Rekisteröintimäärät säilyvät vähintäänkin ennallaan tai nousevat. Tuontikoiria tuodaan edelleen maahan ja etsitään uusia sukulinjoja aktiivisesti myös Euroopan ulkopuolelta. Jalostuspohja säilyy vähintään nykyisenlaisena tai mieluiten laajenee.

Käyttäytyminen ja luonne

Rotu säilyy toimintakykyisenä, rohkeana, kestäväenä ja oppivaisena. Puli ei saa koskaan olla arka. Hieman pidättyväisen pulin tulee sietää käsittelyä omistajan läsnä ollessa.

Käyttöominaisuudet

Rotu säilyy monipuolisena harrastuskoirana koulutettavuutensa ansiosta.

Paimennustaipumukset säilyvät vähintäänkin nykyisenlaisina tai kehittyvät paremmiksi. Pyritään lisäämään tietoisuutta pulista monipuolisena harrastuskoirana.

Terveys ja lisääntyminen

Rodun terveystilanne lonkkaniveldysplasian osalta tulee säilyä ennallaan tai parantua. Mahdollisimman monet yksilöt tulisi kuvata ja suurimman osan tulisi saada vähintään lausunto C tai parempi.

Silmäsairauksien vastustamista jatketaan edelleen. Erityisesti kataraktan osalta koiria tulee peilata säännöllisesti koko eliniän ja vielä jalostuskäytön jälkeenkin. Mahdollisimman monien yksilöiden silmät tulee peilata säännöllisesti. Polvia tulee tutkia enemmän, jotta patellaluksaatio ei lisäännä rodussa.

Kyynärniveliä tulee kuvata enemmän, jotta kyynärniveldysplasia ei lisäännä rodussa.

Rotu lisääntyy luonnollisesti ja yksilöiden sukupuolivietti säilyy vähintään ennallaan tai paranee. Hyvät emo-ominaisuudet säilyvät ennallaan. Pulit synnyttävät edelleen pääsääntöisesti ongelmitta ja hoitavat pentueensa hyvin.

Ulkomuoto

Puli säilyy rakenteeltaan ja anatomialtaan liioittelemattomana paimenkoirana, jolla ei ole sairauksille tai lisääntymisongelmille altistavia ominaisuuksia tai piirteitä. Pulin ulkomuodon tulee säilyä nykyisenlaisena ja sille tulee sallia melko runsastakin eroavaisuutta yksilöiden välillä, kuten rodun kotimaassakin.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Jalostukseen käytettävän nartun alaikäraja astutushetkellä tulisi olla 2 vuotta (24 kk) ja uroksen 18 kk. Jos yhdistelmän toisella osapuolella on mitä tahansa silmämerkintöjä, toisen osapuolen tulee olla silmiltään terve.

Yhdistelmä ei ole uusinta.

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla hyväksytty jalostustarkastettu tai vaihtoehtoisesti se on osallistunut virallisiin koiränäyttelyihin siten, että se on palkittu vähintään kaksi kertaa laatumaininnalla erittäin hyvä (EH) kahdelta eri tuomarilta. Toisen arvosteluista tulee olla avoimesta luokasta.

Nämä suositukset koskevat kaikkia yhdistelmiä väristä riippumatta.

Ulkomaiset tulokset huomioidaan, kun kopiot tuloksista on saatavilla tai todennettavissa ulkomaisten kennel- tai rotujärjestöjen tietokannoista.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä ei sen elinaikana saa olla yli 15. Viimeinen pentue rekisteröidään kokonaisuudessaan. Poikkeuslupaa 1-2 pentueelle voi hakea jälkeläisnäytön perusteella.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Jalostuspohja: Rotujärjestö ohjaa kasvattajia käyttämään mahdollisimman laajasti jalostukseen yksilöitä, jotka vastaavat jalostuksen tavoiteohjelmassa kuvattuja suosituksia. Seurataan yhdistelmien sukulaisuussuhteita ja kannustetaan harrastajia sekä kasvattajia tuomaan jalostuskoiria ulkomailta.

Terveys: Rotujärjestö kartoittaa rodun terveydentilaa kyselyillä ja ohjaamalla harrastajia vastaamaan terveyskyselyihin ja jakaa kerättyä tietoa ja pyrkii järjestämään joukkotarkastusmahdollisuuksia. Noudatetaan SKL-FKK:n sääntöjä ja jalostukseen liittyviä ohjeita ja määräyksiä, rodun PEVISA ehtoja ja kasvattajasitoumusta.

Ulkomuoto: Rotujärjestö järjestää ulkomuototuomarikoulutuksen vuosittain ja julkaisee

näyttelyarvostelut vuosittain sähköisesti.

Käyttäytyminen ja luonne: Rotujärjestö pyrkii järjestämään luonnetestin vuosittain ja suosittelee luonnetestauttamaan mahdollisimman monia puleja.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Uhat:

Pentujen ja rekisteröintien määrä laskee Suomessa ja Euroopassa
 Luonne- ja käyttöominaisuudet heikkenevät
 Sukusiitosaste nousee kaikissa maissa
 Rekisteröimättömyys ja heikko terveystutkimusten kattavuus rodun kotimaassa
 Populaatiossa lisääntyy viat ja sairaudet joita ei voi vastustaa rekisteröintiehdoin

Mahdollisuudet:

Tehollinen populaatio kasvaa ja jalostusvalinnat helpottuvat
 Lonkkaniveldysplasia vähenee populaatiossa
 Rotu tunnistetaan monipuolisena harrastuskoirana
 Rodusta kiinnostuneita harrastajia ja kasvattajia tulee lisää
 Avoimet jalostustietokannat mahdollistavat avoimen tiedon jakamisen
 Rodun kotimaassa aletaan ymmärtää terveystutkimusten merkitys
 Tuontikoirien osuus jalostuskoirista pysyy nykyisellä tasolla tai nousee
 Sukusiitosaste pysyy nykyisellä erinomaisella tasolla

Varautuminen ongelmiin

Jatkuvasti laskevat pentue- ja rekisteröintimäärät altistavat populaation geneettiselle köyhtymiselle ja sukusiitosaste nousee ja kasvatusta vähenee koko maailmassa. Yksittäisten yksilöiden jälkeläismäärät tulee pitää mahdollisimman vähäisenä ja rodun kaikkia yksilöitä tulisi käyttää laajemmin jalostukseen. Jalostusvalinnoissa tulee kiinnittää huomiota terveystulosten lisäksi rodunomaiseen luonteeseen. Kuitenkin harvalukuisessa populaatiossa tulee kiinnittää huomiota kokonaisuuksiin yksityiskohtien sijaan. Jalostukseen tulisi valita hyviä tai keskitasoisia yksilöitä eikä molemmilla osapuolilla saisi olla samoja puutteita terveydessä tai luonteessa.

Kasvattajien ja harrastajien tulisi suhtautua vakavasti terveystutkimuksiin erityisesti perinnöllisten sairauksien osalta. Tutkimusmäärissä on nähtävissä taantumista ja kuitenkin PEVISA-ehdoin vastustettavat sairaudet eivät ole vähentyneet kannasta. Pyritään tekemään kansainvälistä yhteistyötä enemmän ja arvostamaan tuontikoirissa tutkittujen vanhempien jälkeläisiä. Puleilla esiintyy myös sairauksia joita ei voi PEVISA-ehdoilla vastustaa. Näistä tulisi kerätä tehokkaammin tietoa ja rotujärjestön tulee tiedottaa tehokkaammin terveystilanteesta.

Pidetään yllä käsitystä pulin käyttökoiraominaisuuksista ja monipuolisuudesta harrastuskoirina. Monipuolisuus ja harrastusmahdollisuudet lisäävät kiinnostusta pulista pitkäikäisenä ja melko terveenä rotuna, jonka myötä pentuen kysyntä lisääntyisi ja vaikuttaisi rekisteröintilukuihin suotuisasti.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2023	• PEVISA ja jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023-2027 • Kotikäyttäytymiskysely puleille • Luonnetesti • Erikoisnäyttely • Ulkomuototuomareiden koulutus
2024	• Terveys- ja lisääntymiskysely puleille • Tiedotetaan käyttäytymiskyselyn tuloksista • Jalostustarkastus • Erikoisnäyttely • Ulkomuototuomareiden koulutus
2025	• Tiedotetaan terveystarkastuksen tuloksista • Luonnetesti • Erikoisnäyttely • Ulkomuototuomareiden koulutus
2026	• Jalostustarkastus • Erikoisnäyttely • Ulkomuototuomareiden koulutus
2027	• PEVISA-ehtojen ja jalostuksen tavoiteohjelman valmistelu ja hyväksyminen vuosille 2028-2032 • Luonnetesti • Erikoisnäyttely • Ulkomuototuomareiden koulutus

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Rotujärjestö ja jalostustoimikunta kerää kyselyin tietoa pulien terveydestä, lisääntymisestä ja käyttäytymisestä ja tiedottaa tuloksista lehdessä tehokkaasti. Seurataan aktiivisesti tilastoitua tietoa jalostustietojärjestelmästä ja kannustetaan harrastajia tallentamaan pulien kuolinsyyt järjestelmään. Rotujärjestö toimii yhteistyössä kasvattajien ja harrastajien kanssa sekä kehittää yhteistyötä ulkomaisiin rotuyhdistyksiin.

7. LÄHTEET

FCI rotumääritelmä. Puli. Viitattu 2/2022; <https://www.kennelliitto.fi/files/puli-0>

Pulin jalostuksen tavoiteohjelma 2018-2022. Unkarinpaimenkoirat ry. Viitattu 2-3/2022; <https://jalostus.kennelliitto.fi/RotuPDF.ashx?R=55&T=2>

Sárkany, P. & Ócsag I. 1987. Hungarian Dog Breed.

Suomen Kennelliitto. 2022. Viitattu 2-3/2022; <http://www.kennelliitto.fi>

Suomen Kennelliitto. Jalostustietojärjestelmä. 2022. Viitattu 2-3/2022; <http://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx?R=55>

Svenska kennelklubben. Avelsdata. 2022. Viitattu 2-3/2022; <https://hundar.skk.se/avelsdata>

Szemere, S. 2001. History of the Puli.